

Մ ի ռ Ն

Մ. ՅԱԿՈԲՅԱՆԻ ՎԱՅԻ ԵԱՅՈՑ ՅԵՐՈՒՍԱԼԵՄ

«سیون» مجله ارمنیة شهریه ، دینیة ، ادبیة ، ثقافیة ، للغة والبیان .
 "SION" an Armenian Monthly of Religion, Literature and Philology

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆ		երև
— Ս. Յարութեան Տանարի նորոգման հանգանակութեան առիթով	Կ. Վ.	193
Ս. ԳՐԱԿԱՆ		
— Օտարականը	Ե.	196
ԿՐԹՆԱԿԱՆ		
— Դժգոհութիւն եւ քրտունջ	ԳԷՈՐԳ Ս. ՃԻՆԻՎԻՋԵԱՆ	201
ԲԱՆԱՍՏԵՂԾԱԿԱՆ		
— Փարոս մը շուրայ	Մ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ	205
— Իրիկուան աղօթք	ՀՄԱՅԵԱԿ ԳՐԱՆԵԱՆ	206
Տեղեկագիր Ս. Թարգմանչաց Վարժարանի	ՓԱՌԷՆ ԱԲՂ. ԱԻՆՏԻՔԵԱՆ	207
Ձեռնադրութիւններ Ս. Արոսոյս հովանիին ներքեւ		214
Ս. ՅԱԿՈԲԻ ՆԵՐՍԷՆ		
— Եկեղեցականք - Բեմականք		218
— Պաշտօնականք		219
ՏԻՐՈՒՆԻ		
— Յովհաննէս ԻԳ. Պապ		220
Հռովմեական Կաթողիկ եկեղեցւոյ նորընտիր Պօղոս Զ. Պապը	ՅՈՎԱՅՓ ՎՐԻ. ՄԱՄՈՒՐ	221
Հ. Բ. Բ. Միութեան խօսքը Փարիզի պառակտիչ շարժումին մասին		222

ՍԻՈՆ -ի Տառեկան Բաժնեգրին Է,
բոլոր երկիրներու համար, Անգլ. Նիլին 20
Redaction of the Armenian Monthly SION
Armenian Patriarchate,

P. O. B. 4001

Old City - Jerusalem (Jordan)

1.5. SUPR - 600 7020.5

թիւ 7

ՍՈՒՐԲ ՅԱՐՈՒԹԵԱՆ ՏԱՃԱՐԻ ՆՈՐՈԳՄԱՆ
ՀԱՆԳԱՆԱԿՈՒԹԵԱՆ ԱՌԻԹՈՎ

ճարը, բնութեան արհաւիրքներէն ու ժամանակի մաշումէն սասանած իր կառոյցով պարտադրանքին տակն է մեծածախս վերանորոգութեան մը որ պիտի արժէ երեք միլիոն տոլար, մէկ միլիոնը վճարելի Հայ ժողովուրդէն:

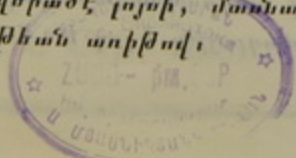
Տնտեսական այս մեծ կարիքին առջև անվարան որ մթազնեցան պահ մը Ս. Յակոբեանց Միաբանութեան բոլոր անդամներուն հոգիները, վասնզի իբրեւ 15 դարերու աննահանջ պահակն ու խնամածուն հայուն հնամենի այդ սրբազան ժառանգութեան, ամենէն աւելիով իրեն կը մնար մեծ աւանդին տնայարար պահպանումին նախանձայոյց մտահոգութիւնը:

Բայց միշտ ալ, մեր հոգիներուն մէջ ուրիշ անկիւն մը, պլպլաց յոյսին չաղը թէ՛ Հայաստանեայց ժողովուրդը, հաւատարիմ իր խոճի ձայնին ու իր դարուոր պապենական աւանդութեան, պիտի չլքէր երեք նոր Սիոնի իր հնամենի փառքը, Հայկական Երուսաղէմի սա փոքրիկ Հայաշխարհը, իր երկրորդ Հայրենիքը:

Արդարեւ անպատմելի խնդութեամբ կ'այցուի այսօր մեր հոգին, երբ կը տեսնենք թէ խաբուած չենք մեր սրբազան ակնկալութիւններուն մէջ, վասնզի մեր Միաբանութեան նոյն նախանձայոյց մտահոգութեամբը վարակուած է ազգն ամբողջ ու մէկտեղած բոլորին ուշադրութիւնը մեր Տիրոջ հրաշալոյս Գերեզմանին վերանորոգութեան մեծ զաղափարականին շուրջ:

«Օրէնք ի Սիոնէ ելցեն»: Այս մեծ իրողութեան առաջին դրօշակիրը եղաւ Հայաստանեայց Եկեղեցւոյ աստուածակերտ Մայր Աթոռը՝ Ս. Էջմիածինը: Հինչեց պատգամը Հայուն Սինայէն, Լուսաւորչի լուսակերտ Աթոռէն, որուն շնորհագարդ Գահակալին ու շինարար Կաթողիկոսին, Վեհափառ Վազգէն Հայրապետին սրբատառ կոնդակը, իբրեւ պատգամաբերը մեր պատմութեան դարուոր խորքերէն փայլատակող լուսաշող մեծ հոգիներուն, եղաւ առաջնորդող հրաւէրը ի սփիւռս աշխարհի բոլոր հայորդիներուն, վերակերտելու Հայ Երուսաղէմի հոգեւոր փառքին լուսոյ խորանը: Կը զգանք թէ երախտապարտ ենք Լուսաւորչի տան մեծանուն ժառանգին, հանուրց Հայաստանեայց Եկեղեցւոյ մեր սիրեցեալ Հայրապետին, որ զիսցաւ ի դէպ ժամու բաժնել Ս. Յակոբեանց Միաբանութեան ու անոր Ամենապատիւ Սրբազան Պետին վրդովալից մտահոգութիւնները, թէ՛ բարոյական, թէ հոգեւոր և թէ նոյնիսկ տնտեսական գետններու վրայ: Ակնդէտ կը սպասենք այն երջանիկ օրուան ուր Ազգիս աստուածարեալ ու սիրելի Հայրապետը, իր անձին իսկ ներկայութեամբ պիտի խանդոտէ սիրով ու լոյսով «նորոյս Սիոնի» մանկունքը, Հայ Երուսաղէմի և Սրբոց Յակոբեանց Միաբանութեան զինուորեալ եղբայրութիւնը:

Մեր նուիրակներու վերադարձը կը բերէ մեզի երջանիկ ապահովութիւնը թէ ի սփիւռս աշխարհի կոտորակեալ մեր ժողովուրդը, հակառակ իր հոգիին վրայ պարտադրուող օտար մշակոյթներու մաշող կնիքին, կը մնայ հազօրդ իր հոգեւոր ու ազգային դարաւոր խոչալներուն, ու հաւատարիմ իր ցեղին, իր Եկեղեցիին ու անոր սիրեցեալ Հայրապետի մեծ պատգամին՝ իր կարգին պիտի բաժնէ Ս. Յակոբեանց զինուորազրեալ ափ մը Միաբանութեան տրամութիւնը, ու անգամ մը ևս անոր մութը պիտի վերածէ լոյսի, մասնաւորաբար Ս. Յակոբեան Տաճարի մեծածախս նորոգութեան առիթով:

Միտիթարութիւն է մեզ հաստատել թէ մեր ժողովուրդը սա կեցուածքին ետե կը յայտնաբերէ մանաւանդ առողջ ու եկեղեցաշէն զիտակցութիւնը թէ Հայ երուսաղէմի կրօնական ու ազգային իրաւանց պահպանութիւնը, իր բոլոր տեղական հանգամանքներէն անդին, պահպանութիւնն է մանաւանդ համաքրիստոնէական — միջազգային գետիններու վրայ Հայց. եկեղեցւոյ և Հայ ժողովուրդի ամենէն պատուաբեր և ամենէն առանձնաշնորհեալ մէկ դիրքին, որուն ըղձացին աշխարհի ժողովուրդներէն ու եկեղեցիներէն հղօքադոյնները ու չկրցին ունենալ: Հայ երուսաղէմի ու անոր Սրբատեղեաց փառքին պահպանութիւնը պահպանութիւնն է թէ՛ մեր ազգային և թէ՛ նոյնիսկ միջազգային համաքրիստոնէական անդաստաններէ ներս քրիստոսանուէր սրբազան ապրումներու, խանդի, վերացումի, հոգեոր ներշնչումի ամենէն բիւրեղացած ակնադրիւրին, որ մեծ Աստուածորդիին քայլերուն ու ձայնին սրբազան օծումովը նուիրականացած Սրբավայրն իսկ է:

Հայ երուսաղէմի և անոր Սրբատեղեաց պահպանութիւնը անվտանգ պահպանումն է Հայց. եկեղեցւոյ հրաշալոյս մարմինն, որուն կենդանութեան զեկավար, սրբազան զլխաւորութիւնը եթէ Մայր Աթոռ Ս. Էջմիածինն է, ապա այդ մեծ կենդանութեան կենսատու աւելին բաշխման գործարանաւորութիւնն ու սիրտն է Ս. Յակոբեանց Առաքելական Ս. Աթոռը իր ազգային ու միջազգային սրբատեղիներով, իր վանքերով, կրթական հաստատութիւններով, զրաւանութեան, արուեստի ու զրչարուեստի անմրցելի իր թանգարաններով, հոգեոր ու ազգային կեանքի վառարան իր ազգապարծան բոլոր հաստատութիւններով:

Աւրախ ենք որ այդ զիտակցութիւնը մեր ժողովուրդի բոլոր խաւերէն ներս, վերածուած գործնական վիճակի Ս. Յարութեան Տաճարի վերանորոգութեան առիթով, մասնաւորապէս սկսած է յայտնաբերել շարքը մեծագործ բարերարութիւններու:

Սիւնի էջերը տակէ տաշ եղան արձագանգը Գալուստ կիւլտէնկեան Հիմնարկութեան 300,000 տոլարի իշխանական նուիրատուութեան:

Մեր նուիրակներու վերադարձը կը բերէ մեզ շարունակութիւնը մեծ այս բարերարութիւններու շարքին, որուն մէջ հետզհետէ ի յայտ կուգան այնքան սիրելի անունները Գարակէօզեան տունին, 60,000 տոլարի նուիրատուութեամբ, անունները մեր ժողովուրդի առատաձեռն նուիրատուներուն, յանձինս Պրնք. Հայկ Գավուզճեանի, Ալեքս Մանուկեանի, Եղուարդ Մարտիկեանի, Տատուր Տատուրեանի, Սարգիս Զարդարեանի, Խոյիկեան և Պաշեան Եղբայրներու և տակաւին անունները եկեղեցական բարեպաշտիկ կազմակերպութիւններուն, ինչպէս՝ Նիւ Եօրքի Ս. Խաչ, Տիթրոյթի, Ուստրի, Նիւսթրի, Սիրաքիւսի, Ռիչմոնտի եկեղեցիներուն և հայ համայնքներուն, որոնք հակառակ իրենց տեղական տղադակուղ կարիքներուն, բերած են իրենց կտրելի լաւագոյնը, Հայկական երուսաղէմի փառքին յաւերժութեան ի խնդիր:

Ունինք հաստատ վկայութիւնը մեր Հոգշ. նուիրակներուն, թէ Հայ Սիւնի շինութեան ի խնդիր, տակաւին պիտի գերածի սա խանդը ու վարակէ մեծ ու փոքր մեր բոլոր գաղութներն ու մեր ժողովուրդի աղքատ թէ հարուստ բոլոր գաւակներուն սրտերը, ու մենք յաջորդող տարեշրջանին Սիւնի այս

Ս. ԳՐԱԿԱՆ

ՕՏԱՐԱԿԱՆԸ

Գալիլիոյ մէջ Օտարականին համբաւը կ'աճէր, և օրէ օր կը մեծնար թիւը իր ունկնդիրներուն: Ուր որ գտնուէր, բազմութիւնը կը շրջապատէր զինքը, լսելու համար իր խօսքը, որ քաղցր էր ու տարաշխարհիկ, արքաներու պարտէզէն բերուած սակիսնձորներու նման: Երբեմն մեղմ էր այդ խօսքը, աստղերու համերգին պէս, և յաճախ հզօր, այրուելու չափ իր կրակէն:

Ունկնդիրները կը տարուէին իր ձայնէն և բառերու նուազէն, նուիրակոյն այն բղխումէն՝ որ կը լուսաւորէր սիրտերը նոր իղձերու կարօտով, շինելու պատառը վաղուան երազին: Իր լուսութեանը մէջ անապատ մը կար, իսկ իր խօսքին մէջ՝ պարտէզ մը աղուոր:

Յաճախ ոռակ մը, կամ գրուազ մը կեանքէն ու բնութենէն առնուած, կու գար բացելու մարդոց ներքնաշխարհը: Ան իր խօսքին հրաշքով գիտէր ներս մտնել մարդոց սիրտերէն և մարմիններէն, անոնցմէ դուրս վտարելու չարիքն ու մեղքը, նման Աստուծոյ ճառագայթին և կեանքի շունչին:

Խոնարհ ու հեղ էր Ան նման գառնուկի, բայց հզօր զերթ առիւծ որ կը գիտակցի իր ուժին և զօրութեան: «Ես եմ լոյսը

աշխարհին և ճամբան ճշմարտութեան», կ'աղաղակէր, «Աստուած իմ մէջն է՝ ապրի և ես՝ Աստուծոյ»: Իր շուրջիններուն Ան կը թուէր զեղեցիկ երազ մը, Գալիլիոյ երկնքին վրայ բացուած, երազը մարդարէններուն և աշխարհին: Բոց մը բլուրներու հարին և փոթորիկը երկնքին մէջ:

Կը տեսնէր երազներ և կը լսէր ձայներ որոնք անձանօթ էին իր շուրջիններուն: Մինակ էր յաճախ, նոյնիսկ բազմութեան մէջ: Մարդիկ իրենց առանձնութեամբ միայն կրնային հանդիպիլ իր առանձնութեանը:

Լուս պահերուն անգամ կրնար խօսիլ լեռներուն, ծովին և երկնքին հետ: Տխուր էր Ան յաճախ, տխրութիւն մը սակայն որ իր շրջներուն՝ Ժպիտի կը վերածուէր, ինչպէս աստղերու փոշին՝ մանուկներու թարթիչներուն: Անիկա նման էր աշտան սակի քօղին և լուսնի լոյսին, անտառներուն և լիճին վրայ բացուած:

«Անօգուտ է մարմինը, կ'ըսէր յաճախ, որ հոգին վրայ կը ծանրանայ բեռ մը ինչպէս: Սնուցանել մարմինը և լքել հոգին՝ դաւել է առաքինութեան, որ սակի սանդուղի մը պէս կ'երկարի մարդոց և Աստուծոյ միջև: Երկինքն է մեր հայրենիքը, իսկ աշխարհը կղզի մը օտար, որուն տխուր պանդուխտներն են մարդիկ: Ով որ յաւերժութեան կը նայի, օտարական մըն է այս աշխարհի համար»:

Ունկնդիրներուն մէջ կային մտքասուրներ և Փարիսեցիներ, որոնք դժգոհ կը թուէին ըլլալ Օտարականին արտայայտութիւններէն:

Էջերէն անգամ մը ևս պիտի բերենք երջանիկ աւետիսը նոր և հնչեղ նուիրատուութիւններու:

Ակնդէտ կը սպասենք որ Ս. Յարութեան Տաճարի վերաշինութեան այս շատ կարևոր գործին առթիւ ստեղծուած խանդով վարակուին մանաւանդ մեր ժողովուրդի մեծանուն կազմակերպութիւնները, Հ. Բ. Բ. Միութիւնը, Կիւլ-լապի Կիւլպէնկեան Հաստատութիւնը, հայրենակցական, մշակութային ու ամէն կարգի կազմակերպութիւնները մեր ժողովուրդին, իւրաքանչիւրը բերելով իր սրբազան լուսան, կերտելու համար Լուսաւորչի «Լուսոյ Սուրբ Խորան»ի ամենէն տիրական փողբերէն, յաւերժական Հայկական Երուսաղէմը:

Մին անոնցմէ հարցուց. «Ինչո՞ւ Դուն եւ աշակերտներդ չէք պահեր Օրէնքը եւ նախքան օրը լոյս կը վառէք»:

«Այո՛, պատասխանեց Օտարականը, մենք մեր քահանայի կ'ուզենք այրել կոշկոտը ընդ օրերուն եւ շարաթներուն, որովհետեւ ամէն պատուիրան բնկում մըն է ինքնին եւ անբուական թու՞մք մը՝ յաւիտենականութեան առջև: Եւ ինչպէս մը կէս միջոցներու եւ սովորութեանց, ընդ մէջ անբանին եւ աստուածային կազմակերպին: Նոր թագաւորութեան սիրոյ անգիր գրքին մէջ, հին օրէնքները վերջակէտներն են անցեալին, բնագիրն եւ անասնութեան:

«Աւելի դիւրին է լուսացումը անօթնեւրուն քան հոգիին: Առաջիններուն համար կը բուռն քիչ մը ջուր եւ սրբիչ մը, սակայն սիրոյ արցունք եւ կամքի կրօնք պէտք են սրբելու համար հոգիին, որ վեր է օրէնքէն: Ինձմով կը սկսին նոր օրէնքն ու նոր ցեղը մարդոց: Աւելի լուս է քրքրեալն ողորդած ձեռքերով ուտել հացը, քան վախել անօթի կղաւթը: Մորթը անուշահոտ օճառներով լուսի չի բուռն, եթէ սիրտը չոր խորհուրդներով է լեցուած:

«Ճշմարիտ սրբութիւնը նմանիլ է երկնաւոր Հօրը: Աստուած ձեր մէջն է, մի՛ թողաք որ անասնութիւնը զայն երիզապնդէ եւ պարփակէ, դժնէ կողի մը պէս, յապաղելու ձեր աճումը: Աստուծոյ նմանութեան գաղտնիքը սէրն է, ճշմարիտ ճանապարհը գերմարդուն: Փորձուած են վայրագութիւնը, հեշտութիւնը, փորձուած են օրէնքն ու արդարութիւնը, բայց մեր սիրտերը մնացած են միշտ պարտաւոր եւ մեր գործերը անկատար: Փորձուած է բանականութիւնը, համբելու աստղերն ու տաղները ծովուն, գաղափարներու թիւերով իրարու զօդելու տեսանելի եւ անտեսանելի իրերը, սակայն կացութիւնը մնացած է անփոփոխ: Փորձուած է արուեստը իր բոլոր երեսներուն վրայ, սակայն մարդուն անկարողութիւնը յուսահատեցուցած է ամենէն հօգրները: Ունեցանք հարստութիւնը, բայց ինքզինքնիս աւելի աղքատ դգացինք: Մեր հոգին ոչ մէկ բանի մէջ կրցաւ դանել իր անդոր-

րութիւնը, եւ այսօր մեր սիրտը աւելի դատարկ է եւ ծեր քան երբեք: Սիրոյ մէջ միայն կը շնչունան բոլոր հարիւրները եւ կը դադրին բոլոր հակառակութիւնները, կը թաղաւորէ խաղաղութիւնը մեր շուրջ եւ կը բացուի երջանկութեան համբան մեր առջև:

«Արքայութիւնը յաւիտենական հանգիստ մըն է որուն պէտք է երթալ վայելելի գոյեաներով: Հոն գիտակներու կարիք չկայ, մեր ձեռքերը պէտք չունին սուրի եւ մոկանի, որովհետեւ հոն մարդիկ պիտի ապրին սիրոյ եւ խաղաղութեան մէջ: Թագաւորութիւնը որու մտտին կը խօսիմ, այս աշխարհի մէջ է, բայց ոչ այս աշխարհէն, ան հիմնուած չէ այս աշխարհի հողին վրայ, անցեալին եւ մեր նախնեաց ոսկորներուն վրայ: Անիկա հոգիներու թագաւորութիւնն է, ուր որ երկու սիրտեր սիրով հանգիւզին իրարու եւ յիշեն զիր, անոնք բնակիչներն են այդ թագաւորութեան:

ՄԵԾ ԳՈՅԺԸ

Օտարականը իր մկրտութենէն ի վեր չէր տեսած Յովհաննէսը, որ իբրեւ հօր ձայն մը կը հնչէր Յորդանանի եզերքներուն վրայ եւ անասպաին մէջ, ապաշխարութեան կանչելով իտայէլը: Մարդը որուն մարմինը այրած էր արեւն, իսկ հոգին՝ դաւիթ թագաւորութեան ըղձանքէն: Անիկա հրէէն պատգամաւորն էր Անոր՝ որ պիտի դար, նոր թագաւորութեան եւ ուրախութեան իբրեւ ժառանգ ու փեսայ:

Յետ միջօրէին, երբ ինք եւ իր աշակերտները լճաբնին՝ ընկողմանած կը հանգչէին, տեսան երկու մարդեր որոնք շընչահատ իրենց կողմ կը վազէին: Օտարականը ասքի ելաւ եւ մօտեցաւ անոնց, որոնք ոգեւապառ ինկան իր ոտքերուն առջև:

— Ուրկէ՞ կուգաք, հարցուց անոնց:

— Մաքերոնէն:

Օտարականը անոնց նայեցաւ յուզումնահար:

— Ի՞նչ լուր Յովհաննէսէն:

— Երէկ գիշեր գլխատուեցաւ ան իր բանաին մէջ, ըսին պատգամաւորները լալագին:

Օտարականը ազգային և դադարաբեկ դարձաւ աշակերտներուն և բոստ. «Չեմ ցաւիր Յովհաննէսին համար, իր օրերը վերջ կը գաննէ այս կերպով, կը ցաւիր բոլոր Հերովդէսին՝ որ պարտաւոր ինքզինքէն, չի կրնար տեսնել լոյսը: Երբ դադարը յաղթէ մարդուն մէջ, իր իմացականութեան նշխարները անասնութեան կը ծառայեն:

«Յովհաննէս վերաւոր ծնած էր և տարիներ իր վերաբերուն կ'աղբերանար բառերով: Անիկա աղաղակող ձայնն էր խռրելու այս աշխարհին մէջ, հպարտ ու դաժան, զինքը գլխատող սուրին պէտ: Ձայնն էր կայծակին որ պիտի շողար ու բացաւտէր աշխարհը: Կը մկրտէր ջուրով, բայց իր սպաննիչները պիտի մկրտէր իրենց արցունքով ու արիւնով: Ես կը սիրէի իր ցաւն ու միտակութիւնը, ան իր ցեղին վերջինն էր, որ նման իր նախնիքներուն ինկու աշխարհի սուրէն, խորտակելով բայց այդ սուրը:

«Չեմ տփռոտար իր մահը որ արիւնի արշալոյս մը ինչպէս կը բացուի աշխարհի վրայ, կը ցաւիր անոնց՝ որ իրենց մէկ վայրկեանի իշխանութեամբ սպաննել կը կարծեն յաւիտեականը: Չաքարիայի որդին պիտի ապրի երկար տառն ինծի հետ, իբրեւ ճարտարագետ տառնի մը՝ որուն մէջ չկրցաւ մանկել: Կ'աղօթեմ իրեն համար, որուն գերեզմանը նախագաւթիմ է այն մեծ գերեզմանին՝ որ պիտի բացուի այս աշխարհի սրտին վրայ, իբրեւ խորհրդանիշ կենդանութեան: Կը ցաւիր ու կ'աղօթեմ մանաւանդ անոնց համար, որոնք այս շարիքը գործեցին: Սողոմ - Գամորի այս նոր քնակիչները պիտի չունենան իրենց յիշատակը այս աշխարհին վրայ, նոյնիսկ Ղալիի կնոջ արձանին չափ, յիշեցնելու մարդոց շարիքին բարիքը:

Աշակերտները տխուր էին և սմանց աչքերուն արցունք կար: Օտարականը դարձաւ անոնց և բոստ. «Ողին մէջ ճախրող թռչունները և լերան բարձունքները կարեւորութիւն չեն տար օձերուն և կարիճներուն, որոնք լերան մութ խռոչներուն մէջ կը թաքչին: Թող մեռելները թաղեն իրենց մեռելները, դուք ողջներուն

հետ եղէք և նոյնցէք միշտ բարձունքներուն, ուր Աստուծոյ փառքը կը տեսնուի: Ի մտի ունեցէք թէ գողը կարիքի մէջ եղող մարդն է, ստախօսը վախկոտ մըն է, իսկ մարդասպանը՝ վառ մը, որ իր մութին մէջէն չի կրնար հանդարտել մարդոց՝ որոնք լոյսին մէջ կը ճախրեն: Գիտցէք այսպիսիներուն, և եթէ անոնք ուզեն ձեր տունը մանկել զայն կողակտելու մաքով, դուք անձամբ բացէք տունին դուռը անոնց: Եթէ չկարենաք ընել տարիկա, ազատ չէք այն մեղքերէն, զոր ունին անոնք: Կ'ըսեմ ձեզի թէ մահուան դառնութիւնը տանելի է, սակայն կենդանի մեռածներուն ցաւը մեծագոյնն է դառնութիւններուն:

«Յովհաննէսը մարմնով մեռած է միայն, իր սպաննիչները ի վիճակի չեն մեռցնելու իր հոգին՝ որ պիտի ճամբարդէ մարդոց սիրտերէն, միացնելու զանոնք զաւրիք թագաւորութեան մեծ սիրոյն մէջ: Պալատը ուր մեռցուցին զինքը, քար քարի վրայ պիտի չմնայ շուտով և բուսի պիտի վայեն անոր աւերակներուն վերեւ:

«Երանի անոնց որ կը հալածուին ու կը մեռնին ճշմարտութեան համար: Ես պատերազմելու եկած եմ և ոչ թէ խաղաղութեան, պատերազմ չարին դէմ, պատերազմ պատերազմին դէմ: Խաղաղարարները անոնք են՝ որոնք պատերազմ կը մղեն պատերազմին դէմ: Դուք բոլորդ կանչուած էք այդ պատերազմին, հիմնելու համար երկնքի արքայութիւնը, կըռուելու համար անարդարութեան նեցուկներուն, նիւթին ծառաներուն, չարութեան արքանեակներուն դէմ:

«Մարդիկ պիտի չգոհանան ձեր մարմնով և պիտի ուզեն զուլէի ձեր հոգիին: Խոզերը պիտի ըսեն թէ աղատ էք, էջերը՝ թէ ագէտ, ազատները թէ դիակակիր էք և աւագակները թէ գող էք: Բայց դուք ուրախ պէտք է ըլլաք, վասնզի շարերուն նախատինքը նախադործումն է ձեր բարութեան, և նեղուած տիգըրը գրաւականը ձեր մաքրութեան: Օրէնքն ու մարդարէները տեղեցին մինչև Յովհաննէս, անկէ յետոյ կը սկսի իմ թագաւորութիւնս, և ամէն ոք բռնի կը մանէ հոն, չնորձի այն արժանիքներուն զոր ան կրնայ իւրացնել, յաղթելով իր անձին և դիմաւորով աշխարհի շարին:

Բ.

Յաջորդ օրը, Օտարականը բառ էր աշակերտներուն թէ Երուսաղէմ պիտի երթայ, որովհետեւ անպատին մէջ և արքաներու տկանջին զոռացող ծայրը լսած է այլևս, և Յորդանանի ջուրներուն վրայ ալ չի տեսնուիր մեծ սառերը Մկրտիչին: «Երուսաղէմ պէտք է երթանք խորտակելու ամբարտաւանութիւնը այդ քաղաքին՝ որ իր բլուրներու ժայռերուն պէս կարծր է: Հոն է որ կ'ապրին այս աշխարհի հզօրները, ներկայացուցիչները Հոսիին և Հրէաստանին: Հոն են փարիսեցիներ, Սադուկեցիներ, Դպիրներ և Ղեապցիներ, տառին գերիները, քարացած Օրէնքին ամբարտաւան տւանդապանները:

«Երթանք յաղթելու բոլորին պատկանող երկրի այս բանադրաւիչներուն: Ջրնջելու իշխանութիւնը Հոսիմի դիմաւորներուն և Տաճարի քահանաներուն, մարգարէներ լափող քաղաքին մէջ»:

Աւատուան դէմ անոնք ճամբայ ինկան դէպի Նազարէթ, արտաւ և զուարթ խոսեցաւ այս աշխարհի թագաւորներու և իշխաններու մասին, որոնք տէրն են մարդոց մարմինին և հոգիին: «Բայց ձեր մէջ իշխող և գերի, մեծ և պզտիկ գոյութիւն պիտի չունենայ: Իմ նոր թագաւորութեանս մէջ մեծը փոքր է, տէրը ծառայ և թագաւորը գերի: Ով որ կ'իշխէ պէտք է նման ըլլայ անոր որ կը ծառայէ: Թագաւորութեան բնակիչները հաւատարմն, անոր համար պէտք է պատժել փոքրամասնութիւնը տիրապետողներուն և արթնցնել անասնութիւնը մեծամասնութեան: Հոգիի թագաւորութիւնը պէտք չունի տիրապետողներու և հրամայողներու»:

Գ.

Նազարէթէն քանի մը մղան հեռու, բլրակի մը գագաթին՝ զհանդուած էր Նախին գիւղը, չըջապատուած գեղեցիկ այգիներով: Երբ մասն գիւղը, հանդիպեցան յաղարկաւորութեան մը: Գերեզման կը տանէին այրիի մը երիտասարդ որդին:

Օտարականը տեսաւ մայրը որ կ'երթար դադաղին ետեւէն, լալով մայրերու այն խորունկ լացը որ կը զարհուրեցնէ լսողները: Մեղած էր իր ամուսինը տարիներ առաջ և այժմ կը մեռնէր նաեւ իր միակ որդին: Առանձին կը մնար ինքը, անմխիթար և տննեցուկ, և չունէր մէկը որուն կարենար պատմել իր ցաւը, որ իր հետ միասին կարենար լալ օրերի յայս կարուստը:

Օտարականը գլխոյ այդ մօրը, որուն լացը կարծես բողբոջ մըն էր բնութեան և աշխարհի օրէնքին դէմ: Մօտեցաւ դադաղին և դպաւ անոր: Մեղելակիրները կանգ առին: Երիտասարդը պատկած էր ճիւղակներու մէջ պարտւում, բաց երեսով, մեռելներու ափսոսանքներէ թաթախուած:

«Մահուկ դու, բառ Օտարականը, քեզի կ'ըսեմ, արթնցիր, բառ է որքան լացուցիր մայրդ»: Ամէնքը լռեցին ու ցնցուեցան երբ երիտասարդը ելաւ նստաւ գինքը գերեզման տանող ճողին վրայ: Մայրը ամենէն վերջ արթնցաւ իր վշտի թմբորէն, անկնկալի եկած՝ ինկաւ Աղատարարի ոտքերուն և մնաց անշարժ:

Աշակերտները զարմանքով կը նայէին իրենց մեծ Առաջնորդի այս հզօր դարձերուն, որոնք գերմարդկային կարողութեան մը յաղթական փայլատակումներն էին: Անոնք տակաւ սկսեցին ըմբռնել թէ մարմնի և հոգիի այս բժշկութիւնները սպաննել էր չարը, մանուշակ մարդոց մօքին մէջ, յարգարեւութեան երկնքի արքայութեան ճամբան, որպէսզի անոնք որ զրկուած էին տրեւ լոյսէն՝ տեսնել կարենային ճշմարտութիւնը, անոնք որ չէին լսե՛ր՝ կարենային լսել նոր աւետարանը, և անոնք որ մեղած էին հոգիով՝ արթննային, զգալու հրաշքը հոգիին, նիւթէն աղատագրուած:

Դ.

Իրենց ճամբուն վրայ էր կանա գիւղը, հարաւստ նուր պարաէզներով: Հոն իմացան որ Օտարականի ծանօթներէն մին կ'ամուսնանար, և հոն էր նաեւ իր մայրը: Հեռուէն կը լսուէին նուագի և սերախութեան ձայներ: Փեսային ծնողքը երբ իմացան Օտարականի ժամանումը, վազե-

ցին եկան և հրաւիրեցին զինքն ու իր աշակերտները հարսանեկան խնճոյքին:

Օտարականը իր աշակերտներուն հետ միասին երբ ներս մտաւ, հարսնետան օրիսրդներն ու պատանիները կ'երգէին հարսի և փեսայի յատուկ երգեր, Սողոմոնի երգ երգեցէն: Գեղեցիկ էր հարսը և ուժեղ՝ փեսան, անոր համար ուրախ էին բոլորը: Օտարականը նստաւ հարսանեկան սեղանին քով, իր աշակերտներուն հետ միասին: Կը սիրէր Ան անմեղ ուրախութիւնները այս խոնարհ մարդոց, որոնք խլուած պահէր կեանքի դառնութիւններէն, այնքան քիչ ժամերու համար, կը զուարճանային:

Արեւմուտին՝ փեսային հայրը մօտեցաւ Օտարականին մօրը և կամացուկ ըսաւ անոր. «Գինի չունինք հիւրերու համար, երբ ուրախութիւնը տակաւին իր վախճանին չէ հասած»: Օտարականը լսեց խօսակցութիւնը և ըսաւ բարձր ձայնով. «Խմողները դիտեն թէ առատ է գինին և դիւրին չի վերջանար, որքան ատեն որ շարունակուի ուրախութիւնը այս տանը մէջ»: Յետոյ խօսեցաւ երկրի և երկնքի հրաշալիքներէն և բարիքներէն: Իր խօսքերը քաղցր էին և ձայնը դիւթիչ, Անիկա մարդոց երազել կուտար բաներ, որոնք մոռացութեան կը մտանէին մեր գինիի բաժակներն ու կերուխումը: Անոր ձայնին մէջ կար ծիծաղը կայծակին և արցունքը անձրեւին, ինչպէս նաեւ ծառերու ուրախ պարը հովին մէջ:

Քիչ յետոյ երբ վերստին լեցուեցան բաժակները, բոլոր հիւրերը միաբերան ըսին փեսային հօրը, թէ ինք պահած էր լուազոյն գինին խնճոյքի վերջաւորութեան: Տանուաէրը նայեցաւ Օտարականին և ժպտեցաւ: Իսկ այս վերջինը դարձաւ բոլորին և ըսաւ. «Հին օրէնքները մօտ են գլխավայր շրջուելու: Որքան ատեն որ նոր թագաւորութեան փեսան ձեզի հետ է, դուք պիտի խմէք գինին Նոր Ուխտին, որ ոչ միայն կ'ուրախացնէ սիրտը և կը տաքցնէ արիւնը, այլ սկիզբը կ'ըլլայ երկնքի և երկրի միացման և հարսանեկան ուրախութեան: Այդ նոր ուրախութեան փեսան եմ ես և դուք բոլորդ հարսնետոմարներ անոր, որուն գինին

է որ խմեցիք այսօր: Դուք թէ՛ բաժակները և թէ՛ գինին էք գալիք այդ խնճոյքին»: Յետոյ սաքի ելաւ և մեկնեցաւ, բոլորի հիացմունքին և զարմանքին ընդմէջէն: Սակայն հոն հաւաքուածները զգացին թէ նոր էր գինին, Օտարականի խօսքերուն պէս: Անոնք այնքան ուրախ էին որ կրնային ջուրը իրեն գինի խմել:

Արշալոյսին, Օտարականը իր մօրը և աշակերտներուն հետ ճամբայ ելաւ դէպի Նազարէթ, իր սննդավայրը: Մարիամ ուրախ էր, սակայն Օտարականին դէմքին վրայ արտաւայտ մտածումներու շուքը կար: Գարու ընթացքին Մարիամ պատմեց աշակերտներուն իր գաւկի ծննդեան և մանկութեան մասին:

«Ես այդ օրերուն տեսիլներու մէջ էի, աշխերուս մէջ երկինքը կար և մարմինս թեթեւ էր արշալոյսի ամպին պէս: Տասնըեօթ տարեկանիս, արդէն հասուն կին մըն էի: Տարուան բոլոր եղանակները իմ մէջս էին, իրենց ծաղիկներով և պտուղներով:

«Յունուար ամսուն, Բեթղեհէմի մէջ ծնայ իմ անդրանիկ և միակ զաւակս: Յաջորդ օրը մեզի այցելեցին հեռուար արեւելքէն եկած մոզեր: Ես անտկնկալի չեկայ օտարականներու այս ներկայութեանէն, որովհետեւ երազիս մէջ տեսած էի գիրենք: Անոնք նորածինին նուիրեցին ոսկի, արծաթ և անուշահամ խուսկեր: Յետոյ դարձան ինծի և ըսին խորհրդաւոր ձայնով, թէ իրենք տեսած էին նորածինին սաղը երկնքին վրայ և իրենց աստուածներու աշխերուն մէջ:

«Երբ Նազարէթ վերադարձանք, զաւակս արդէն անուշիկ մօնչ մըն էր: Իր գլխուն վրայ արեւ և աշխերուն մէջ երկինքը կար, իսկ իր հասակը նման էր սիրայ դրօշակին: Բոլորը կը սիրէին զինքը, որովհետեւ Ան քաղցր էր ու բարի, ինչպէս առաջին վանկը սրտին, ինչպէս ցօղի մէջ լուացուած ոսկին:

«Տակաւին պատանի, արքայական հովմը կար իր վրայ: Երբ կ'անցնէր փողոցներէն, վաղահաս լրջութեամբ, իր երջանիկ հոգիին մինակութիւնը կը տպուորէր բոլորը: Անիկա գիշերէն առաջ բոց առած ճրագի նման էր: Ինքզինքը օտարական

կը զգար նոյնիսկ իր տանը մէջ: Երբ իրեն հարցնէին թէ ո՞վ էր իր մայրը, «Երկիրը», կը պատասխանէր, իսկ թէ ո՞վ իր հայրը, «Երկիրքը», կ'ըսէր, և մարդիկ կը զարմանային իր այս խօսքերուն համար:

«Երիտասարդութեան, առանձինն կը շրջէր նազարէթի բլուրներուն և դաշտերուն մէջ, օրրելով և մեծցնելով իր գեղեցիկ երազները: Իրիկուններուն երբ տուն կը վերադառնար, քաղաքին բոլոր պարմանուէրները իրեն կը նայէին հիացումով ու դարմանքով, ամշնալու չափ իր գեղեցիկութենէն: Ես ուրախ էի և հպարտ իրմով, և իմ այս ուրախութիւնը իր կատարելութեան հասաւ երէկ, երբ Ան Զուրը գինիի վերածեց և ուրախացաւ հարսնեւորները»:

Երբ մօտեցան նազարէթի, որ աղուոր բլուրներու գիրկը նստած կը ժպտէր, Ստարականը դարձաւ աշակերտներուն և ըսաւ. «Ձեզ ուզե՞ր հիւր մնալ երբեմնի քաղաքիս, որ օտարական կը նկատէ զիս մանկութենէս ի վեր: Ես աքսորական մըն եմ այս աշխարհի մէջ, և չունիմ քար մը որուն վրայ կարենամ գլուխս հանգչեցնել և տուն մը սփական՝ ուր փռուի անկողինս: Ծամբան է իմ միակ սփականս՝ նստիլնս որ զիս կը տանի թիւով աշխարհի քիչ իմ բարեկամներուն հետ նոր բարեկամութիւններու»:

Ստարականը անցաւ նազարէթէն, բայց չուզեց հոն մնալ: Երբ մօտեցան Երուսաղէմի, Բեթանիոյ բարձունքէն նայեցաւ քաղաքին և տխրօրէն ժպտեցաւ: Յետոյ բարձր ձայնով, կարծես ինքզինքին հետ խօսելով, ըսաւ. «Թռչունները ուրախ են, երբ իրենց թևերուն տակ սնին իրենց ձագերը. ևս չունիմ այդ ուրախութիւնը տակաւին: Մօտ է դիշերուն ստրսափը, սակայն Երուսաղէմը չ'ուզե՞ր զիս հասկնալ: Գիտեմ թէ իմ մահուանս դաւը կը նիւթուի իր պարիսպներու հոփին, բայց իմ մահովս միայն պիտի յաւերժանայ ան աշխարհի միւս քաղաքներուն մէջ:

«Երբ արշալոյսը բացուի, արեւը պիտի պսակէ զիս և ես վերստին պիտի դիմաւորեմ կեանքը որ պիտի ըլլայ երկար և աշխարհ պիտի չ'ստանէ անոր վերջալոյսը:

ԿՐՕՆԵԿԵՆ

ԴԺԳՈՂՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՏՐՏՈՒՆՁ

Շատ են մեր կեանքին մէջ պահեր՝ ուր պարագաներու ծախսող բերումով ու Տիրուջ ամբառ գումին ու սէրը անտեսելով կը դըժգոհինք կեանքէն ու կը արանջանք մեր բախտին ու Աստուծոյ գէմ:

Ու շատ են նաեւ անհասանք՝ որոնք կեանքի տրտում կրելովներուն զիմաց, դժգոհութեան ծախսող վիճակի մը մէջ, մեղադրել կը փորձեն մեր նախածնողը՝ որոնք անհասանք գոհուելով Տիրուջ պատուէրին գէմ, սկզբնական մեղքը դարձեցին, որուն հետեանքով մարդուն ճակատագրը յեղաշրջակցաւ ու իրեն բաժին ինկան այն բոլոր ցուեքն ու գոհնութիւնները՝ որոնք

երկրի ծախսը պիտի յաղենայ իմ արիւնովս, որուն կաթիլներէն սակայն պիտի ընձիւղին սերմերը Աստուծոյ արքայութեան մեծ անտառին:

«Հրէաստանը թաղուար կ'ուզէ, Հռոմի լիզէսներուն դէմ քայլելու համար: Ես չեմ այդ թաղուարը, Սիրոյ սակեպտակը իմ ճակատիս համար շինուած չէ, և Սահմանի մատանին պզտիկ կուզայ իմ մատներուն: Իմ ձեռքերս կը մերժեն սուր և մական, սակայն իմ խօսքերս ուժէն պիտի փշրուին Հռոմի բոլոր զօրութիւնները: Իմ խօսքերս անտեսանելի բանակներ և զրահակառքեր պիտի ըլլան, և առանց սուրի ու նիզակի պիտի խորտակեմ Երուսաղէմի քահանաները և Հռոմի կայսրերը:

«Ես չեմ եկած նստելու գահին վրայ ուր սարսակները կը բազմին, իշխելու իրենց նմաններուն: Բայց ես պիտի ըլլամ փաթարիկը սիրտերուն, ընկելու համար զանոնք զինուորներ իմ թաղաւորութեան»:

Ստարականը խօսեցաւ այս բոլորը տակաւին Երուսաղէմ չ'մտած:

Ե.

(Շարունակելի՝ 3)

մարդը կը մղեն յաճախ դժգոհութեան ու արտառնջի:

Նոյն կերպով կը մտածենք նաեւ ընդհանրապէս երբ կը պրպտենք էջերը ժողովուրդներու պատմութեան, և կը հանդիպինք անհատներու՝ որոնց սխալ մէկ գործը կամ կեցուածքը խնդրոյ մը նկատմամբ՝ դուռ բացած է անուր դժբախտութիւններու, և կամ իր յոսի ազդեցութիւնը ունեցած է քաղաքակրթութեան պատմութեան վրայ, ու խոչընդոտ մը դարձած է մարդերու երջանկացման: Ու կը մեղադրենք այդպիսիները՝ որոնք չեն կրցած խոհեմաբար ու զգուշաւոր կերպով շարժիլ, և կամ չեն տառջնորդուած Ստաւոյ շնորհով: Ու մեր մեղադրանքը աւելի դժուար կ'ըլլայ երբ այդ անձերը իրենց դաւադրական ու ազդու քաղաքներով պատճառ դարձած են արեւմտահայութիւններու, ինչպէս է, օրինակի համար, մեր պատմութեան մէջ, Վասակի պարագան:

Իսկ հակառակ պարագաներուն, երբ խօսք կ'ըլլայ, զորօրինակ, մեր ազգային և կամ ընդհանուր պատմութեան, հերոսներու, սուրբերու կամ առաքինիանէր անձերու կեանքին մասին, ու անոնց անուններուն շուրջ գոյասանք ու ներքող կը հիւսուի, շատ յաճախ, մեղմէ շատեր քաջաբար ու համարձակօրէն կը յայտնեն թէ իրենք ևս նոյն կորովի ու արիական կեցուածքն ու հաւաքը պիտի յայտնաբերէին, եթէ նմանօրինակ դէպքի մը առջև գտնուէին: Այս հաստատումով սակայն մեծամիտ ու պոռոտախօս մարդեր ինքզինքնին խաբելէ դատ, կը ջանան խաբել ո՛չ միայն իրենց շուրջիները, այլև զԱստուած: Բայց մեր Տէրը չի խաբուիր, վստահի Ան զիտէ մեր մտքին ու հոգիին բոլոր թաքուն խորհուրդներն ու քաղձանքները, ու զիտէ քննել ամեր սրտերն ու երիկամունքները:

Առջիկայ միայն իրենք գիրենք հաւատքի ու սրբութեան ակնարկն ներկայացնող անհատներ ինչքան շուտ պիտի ընկրկէին ու յուսախաբութեան մատնուէին՝ եթէ դէպքերու անակնկալ դարձուածքով նոյն պարագաները ներկայանային իրենց առջև:

Վստիկայ, այդպիսի յոխորտ ու սնապարծ անհատներ շատ յաճախ քաջ գիտեն թէ պարագաները՝ որոնց կ'անարկեն և ուր

անոնք կը հաւատարացնեն թէ պիտի երեւէին իրեն հաւատքի ու սիրոյ արպարներ, ազատմէացած պարագաներ են՝ և ուստի, որեւէ հաւանականութիւն չկայ որ անոնց առջև դանուին իրենց կեանքի ընթացքին: Բրիտանականութեան առաջին դարերուն քրիստոնեաներու դէմ ի գործ դրուած անուր հալածանքները, զորօրինակ, և Վարդանանց պարագան: Մեղմէ քանին կ'ըլլա՝ հաւատարացնեն թէ իրենք ևս մէյ մէկ Յաջն Վարդաններ ևղած պիտի ըլլային, եթէ ապրած ըլլային այդ օրերուն, և կամ պիտի ըլլան, եթէ նոյն պարագաներու մէջ գտնուէին: Բայց ո՞վ չի գիտեր թէ անգունդ կայ խօսքին և գործին միջև:

Սակայն Աստուած զիտէ թէ նման երկու հակադիր պարագաներուն որքան ուղիղ պիտի ըլլար մեր կեցուածքը և մեր ընթացքը որքան համաձայն պիտի ըլլար մեր խօսքերուն ու գաղափարներուն:

Դժգոհութիւնը ընդհանուր երեսով է մարդկային ընկերութեան մէջ: Դժգոհ է ուսուցիչը իր աշակերտէն և աշակերտը իր ուսուցչէն, անօրէնը իր գործաւորէն և գործաւորը իր անօրէնէն, ծնողքը իր դուռակներէն և զաւակները իրենց ծնողքէն, այլը իր կնոջմէն և կինը իր ամուսինէն: Դժգոհ ենք ժամանակէն, անոր արագ կամ դանդաղ զննացէն: Դժգոհ ենք բնութեան երեսօթներէն: Մանուկ ենք՝ ու կ'ուզենք մեծնալ, չափահաս կ'ըլլանք՝ ու կ'ըզանք մանկանալ, ձեր կ'ըլլանք՝ ու կը տենչանք երիտասարդանալ: Զմեռ կու գայ՝ ու կը գանգատինք ցուրտէն ու անձրեւէն, ամառը կը հասնի՝ ու կը դժգոհինք տաքէն ու քրտինքէն: Յերեկ ատեն գիշերուան հանգիստը կը փնտսենք, իսկ գիշերը՝ ցերեկուան հաճոյքները: Կը գանգատինք բնութենէն, երբ ան չէ պարզեւած մեզ գրաւել կերպարանք, բարձր հասակ կամ ուժեղ մարմին: Կը տրտնջանք դէպքերուն մէջ կամքին համաձայն չընթանալէն ու կը դժգոհինք մինչև իսկ մեր բարեկամին կամ դրացիին ունեցած յաջողութիւնէն: Բանուորը դժգոհ է իրեն պարտադրուած կեանքի համեստ պայմաններէն, իշխանաւորը՝ իր զիրքին ու պաշտօնին պահանջած սեղմութիւնէն ու պատասխանատուութիւններէն: Աղքատ ենք՝ ու կը դժգոհինք գոհացում չկարենալ

ապրուհ համար մեր անմիջական կարիքնե-
րուն։ Կը հարստանանք, բայց կրկին դժգոհ
ենք ու կ'ուզենք ունենալ աւելի։ Կ'ուենե-
նանք այդ աւելին (որ սակայն բնաւ վերջ
չ'ունենար, վասնզի թիւը վերջ չունի)։ և
սակայն, նուազելու փոխարէն, մեր նիւ-
թականին ածման գուգահեռ կ'աւելնայ նաեւ
մեր դժգոհութիւնը։

Ոմանք սակայն կ'ուզեն գոհունակու-
թեան զգացումին վերադրել միտակեան դեր
մը միայն, մարդերուն յառաջդիմելու, իւ-
րենց կարողութիւնները զարգացնելու ու
կատարելագործելու եռանդը ջլատող ու
անդամալքեւծող, ու զանոնք մեղկութեան
աստղադրող։ Զանոնք քիչով բաւարարե-
լով, մեծ իրազօրծումներու անատակ դար-
ձնող, իրենց հոգեկան թախքները սահմա-
նափակող ու մինչեւ իսկ կասեցնող, ու ա-
նոնց ընդունակութիւնները բթացնող ու
ամլացնող։ Գոհունակ սրտի տէր մարդը
սակայն, եթէ ունի իր քանականութեան
մէջ չիթ մը Աւետարանի լոյսէն, կրնայ
շատ դիւրաւ հաշտեցնել իրարու հետ այս
երկու տարրեր, ու առաջին ականարկով հա-
կամբաւ թուող զգացումները իրմէ ներս,
միշտ գոհ ըլլալով իր ունեցածէն, բայց
միշտ հետամուտ՝ այդ ունեցածը բազմա-
պատկելու։ Իրմէ դատ նաեւ իր նմաններու
բարեւոյն համար։ Սակայն պէտք է մտա-
նայ թէ մեզի տրուած քանքարները ար-
դիւնաւորելու ու բազմապատկելու կերպերը
մէկէ աւելի են, և թէ անոնցմէ ուղղա-
գոյնն ու ապոհովագոյնը զանոնք Տալին իսկ
է, արամադրելը այլոց բարբորութեան։
Եկեանքէն ինծի խնչ մնաց. ինչ որ տուի
ուրիշին՝ տարօրինակ, այն միայն, կ'ըսէ
մեր մեծ բանաստեղծը ա'յնքան իրաւամբ։
Մինչ Քրիստոս իր մեծագոյն այլ պարզա-
գոյն պատգամներէն մէկը տուած եղաւ
աշխարհին երբ ըսաւ. «եթէ ոչ հաւն ցո-
րենոյ անկեալ յերկիր մեռանիցի» ինքն
միայն կայ, ապա եթէ մեռանիցի՝ բազում
արդիւնս ասնէս։ Յորեւի հատիկը ուրիշ
հատիկներու ծնունդ տալու համար անհրա-
ժեշտ է որ թաղուի հողին ծոցը. նոյնպէս
այլ մեր ունեցած քանքարները բազմաւա-
րու համար պէտք է որ մեռնին մեզի հա-
մար, ծլիւն համար բիւրապատիկ, տալու
համար պտուղ ջրնոյ միայն երեսուն, ընդ
միայ վաթսուն և ընդ միայ հաքուր»։

Դժգոհութիւնն ու արտաւերքը քրիստոնե-
այի մը կեանքին յատուկ երեսիքներ չեն։
Ընթացիկ քրիստոնեան պէտք է ինչպէս
երկրիւն ու կանկաճը՝ աշխատէ ալ դժգո-
հութիւնն ու արտաւերքը ի սպաս վանել իր
սրտէն։ Եւ զոհաճարութեամբ զՏեառնէ բոլորով
սրտիւ և Գոհութիւն և փոքարանութիւն
մատուցանեմք Քեզ, Տէր Աստուած մերո, կը
ձայնէ սարկուաղը Ս. Պատարագի ըն-
թացքին։ Իսկ մոզոյրդական առածը կ'ըսէ.
«Քեզմէ վարին նայէ՛, գոհ մզիր»։

Եւ իսկպէս գոհ և շնորհակալ պէտք է
ըլլալ Աստուծմէ ամէն ժամանակ ու ամէն
պարագայի ներքեւ, վասնզի Ան իր շնորհ-
ներն ու երկնածիք պարգեւները ձրթօրէն
կը քաշի մեզի, ու եթէ դժուարութիւն-
ներ ու դառնութիւններ կը շարունակեն
մեզի բաժին մնալ կեանքի մէջ, այդ չի
նշանակեր թէ անոնց հեղինակը Աստուած
է, որովհետեւ անոյն աղբիւրէն չի կրնար
թէ՛ անոյշ և թէ՛ աղի ջուր բղխիլ։

Չարիքին հեղինակը Աստուած չէ և չի
կրնար ըլլալ երբեք, քանի որ Դերագոյն
Բարին է Ան։ Աւետարանին առակը, ուր
ցարենին քուած առնէ որմն ալ երեսն կու
գայ անոր մէջ, և արտին Տիրոջ (որ մեր
Տէրը կը խորհրդանշէ) պատասխանը թէ
«այր թշնամի արար գայն» բացայայտօրէն
կ'ապացուցանեն թէ Տիրոջ թշնամին, այ-
սինքն Սատանան է որ կը սերմանէ ամէն
չարիք՝ որուն կարելի է հանդիպիլ մարդ-
կային կեանքի մէջ։

Մեր կեանքին մէջ դժբախտութիւնները
շատ անգամ հետեանքն են մեր և մեր
նմաններուն չար ու սխալ արարքներուն,
անխոհմտութեան ու անզգուշութեան, և
վերջապէս, ապրելու քնականոն պայման-
ներու անտեսումին։ Օրինակի համար, երբ
խնամք չենք տանիր մեր մարմնին կամ կը
զրկենք զայն անհրաժեշտ օդէ ու սնունդէ,
քնական է որ հիւանդանալու դժբախտու-
քնական է որ հիւանդալինք։ Երբ մեր մեղկ ու ան-
թեան հանդիպինք, Երբ մեր մեղկ ու ան-
փոյթ ընթացքով թոյլ տանք որ Զարը իր
բոյնը հաստատէ մեր ներսիցին, կամ անկէ
ետք իսկ խուսափինք պայքարելէ անոր
աւերիչ զօրութիւններուն դէմ, քնական է
որ դառնանք անոր ստրուկն ու զերին, ու
մեր կիրքերն ու մոլութիւնները ըստ կամս
վարեն մեր կենցաղը։ Երբ մեր անհաճոյ

ու անխափանկատ վարուելակերպով վրէժառուցած ենք մեր շուրջիները, բնական է որ անոնք որոպայթ լարեն մեզի համար, կամ նշտակ ըլլանք անոնց ատելութեան ու քաժահրանքին: Վերջապէս, երբ մեր ձեռքը անցած նիւթական գումարները մըս խած ենք շաշորէն ու անխորհուրդ կերպով, բնական է որ չքաւորութեան դառնութիւնները ծաշակենք: Աւայդպիսի պարագաներուն ելլել ու մեր բախտէն դժգոհիլ, ու աւելին, Աստուծոյ գէժ տրտնջալ ու բազօքի ձայն բարձրացնել՝ հաւատար է ծանծաղամտութեան, չըսելու համար անստութեան:

Բնական է որ մարդ տենչայ միշտ երջանիկ ապրիլ: Փաշլուն ապագայի մը խրախուսիչ ու ափնքնող հեռանկարը իրենց մտքերուն՝ մարդիկ յաճախ գոհած են ամէն ինչ ու դիմած օրինաւոր ու ապօրինի բոլոր միջոցներով՝ երջանկութեան հասնելու համար: Աստուծոյ կամքն է արդէն որ մարդը երջանիկ ըլլայ: Եւ սակայն պէտք է ընդունիլ որ ապօրինի ու անուղիղ միջոցներով՝ ձեռք բերուած երջանկութիւնը ս'չ միայն չի կրնար ըլլալ ամուր ու տեւական, այլև լիովին չի գոհացներ մեր սիրան ու հոգին:

Ահագէ՛ շատեր իրենց երջանկութիւնը կը կապեն այս աշխարհի անցաւոր երեւոյթներուն ու արժէքներուն, գրաւի ու գիրքի: Սակայն անգամ մը որ տիրացած են որոշ հարստութեան կամ բարձր դիրքի ու պաշտօնի, հղած են աւելի փառասէր, ազահ ու ընչաքաղց, ցանկալով աւելի ու աւելի բարձր դիրքերու ու առաւել նիւթական հարստութեան: Աւայդ պատճառաւ, նման տակի գորտին, բազմապատկած են իրենց ճիւղերը, խարդախութիւնն ու կեղծաւորութիւնը իրենց միջոցներ ընտրած են, ու երջանկութեան ետեւն իրենց հետապառ վազքին մէջ ընդօտնելով կրօն ու սրբութիւն, մոռցած զԱստուծոյ ու հոգեւոր արժէքներ, վրայ տուած են նաև յաճախ իրենց նիւթական ու ֆիզիքական ուժերը, և ունեցած են թշուառ ու անփառունակ վախճան մը:

Իրական երջանկութիւնը սակայն չի կաշանար բարձր դիրքերու, և կամ նիւթական հարստութեան ու պերճ վայելքներու մէջ:

Երջանիկ անհատի մը որոնումին ի խնդիր ճամբայ ելած հէքեաթին թաղաւորի ծառայի պարագան խօսուն ապացոյց մըն է աւայդ: Երկարատե փնտտութիւնէ ետք միայն ան դառաւ երջանիկ անհատ մը՝ որ սակայն... չապիկ մը խոկ չունէր: Բայց գոհ էր իր վիճակէն, վասնզի արդար աշխատանքով ճարած էր իր օրագահիկը ու գործէ վերադարձին՝ պատահութիւնը կ'ուշեհար վայելիլու իր օրուայ յազնութեան պտուղը: Աւ ինչ բան աւելի երջանկաբեր է մարդու համար, որքան աշխատանքին առթած վայելքը ու իր պարտքը լիովին կատարած ըլլալու գոհունակութիւնը:

Ճշմարիտ քրիստոնեան միշտ գոհ է իր վիճակէն ու զեղուն՝ ներքին, հոգեկան երանութեամբ: Աշխարհի վիշտերն ու փորձութիւնները չեն կրնար ընկճել Աստուծոյ շնորհներով սպառազէն իր հոգին, որ կը բոցավառի Տիրոջ սէրը և որուն յոյսէն կը հալածուի օմեղաց և անդիտութեան խաւարը: Այդպիսին հոգեկան արիւթեամբ օժտուած, կը յաջողի անտրտունջ առկա կեանքէն իրեն բաժին ինկած բոլոր դառնութիւններուն ու խոցերուն: Աւ աւելին: Ան կը յաջողի պայքարիլ Չարին գորութիւններուն դէմ ու յաղթանակը տանիլ անոնց վրայ՝ փոխանակ ընկճուելու անոնցմէ ու ենթարկուելու անոնց քաջաներուն: Վասնզի այն վայրկեանէն երբ կը դադրինք Գերագոյն Բարին կամքին համաձայն ապրելէ, Չարը ինքնաբերաբար կը տիրապետէ մեր սրտերուն մէջ, որուն հետեանքով մենք կ'ըլլանք կեանքէն յուսահատած ու դժգոհ, և Աստուծոյ դէմ արքաւորնջացող անհատներ:

ԳԷՈՐԳ Ս. ՃԻՆԼԻՎԻԶԱՆ

ՓԱՐՈՍ ՄԸ ԳՈՂԱՅ

Յառով, անձկութեամբ,
Անցկացաւ մեր կեանք,
Աւազահն այս աղուոր,
Եղաւ յահալս մութ,
Հոգին վիրաւոր,
Երկնի դէմ անգութ...

Ա՛լ կ'իրիկեանայ
Մեր Օրը արդէն,
Բայց կը մթածեն
Ձեր Օրումն հիմա:

Դուք որ Հունն էք դեռ,
Կոկոն էք կամ Ծիլ,
Վաղուան Ծաղիկներ
Երկինքին տակ բիլ,
Կուգեմ Օրը ձեր
Ըլլայ միտս պայծառ,
Ձեր Երազը վառ,
Ձեր սիրքը Քրնար:

Կուգեմ քաղերուն
Ձեր բնկերակցի
Խինդ, Սէր, Երգ ու Ծափ,
Մինչեւ Մեծ Ծովափ.
Ու Ծովուն վրայ,
Փարոս մը շողայ:

Մ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ

ԻՐԻԿՈՒԱՆ ԱՂՕԹՔ

Այս ծառերուն սակ, ուր հոգիս
 Ծննդադրութեան կը սանի զիս,
 Ամէն իր'կուն, երկինք մ'անհուն
 Անոնց կանաչ կասարներուն

Կ'իջնէ վերէն ասղածորան,
 Աղօթակէտ իբրեւ խորան,
 Որուն առջեւ ես լըռամած՝
 Զերթ խուզարկու մը երկնայած,

Ասղերէն վեր, պայծառ, անամպ,
 Քեզ կ'որոնեմ հանդարտութեամբ,
 Մինչ Գուն՝ առ մեզ իջեանիլ
 Բարձունքներէդ վար կուգաս բիլ:

Լուսախորհուրդ գիշերներուդ,
 Ասեղանիս, պայծառ ու լուրբ,
 Ու ծառերուն երկնանքէր,
 Պաշտող փութը քէ գիտ, Տէ՛ր,

Եւ տո՛ւր ինձի, որ վեհագոյն
 Աղօթական սուրբի հանգոյն,
 Վերննձայեմ Քեզ պատարագ,
 Արեւըս այդ ջինջ կապոյսին սակ:

ՀԱՄԱՅԵԱԿ ԳՐԱՆԵԱՆ

(Զամ-Քաղ, 25 Մայիս 1908)

ինչպէս կը տեսնուի, անցեալ տարւան մեր ուսանողներէն եօթէն վեցը յաջողեցան ձիւ Սի. Ի. Բ. Անգլիական գրականութեան ճիւղին մէջ, ինչ որ զարձեալ մրցանիշ մըն է թիւերու համեմատական հաշուով, ամբողջ Յորդանանի երկրորդական վարժարաններու նոյն ճիւղին մէջ ձեռք բերած յաջողութեան բաղդատմամբ:

Այս տարի ևս վարժարանիս կրթական ծրագիրը իրագործուեցաւ հետեւեալ ճիւղերու ուսուցմամբ. — Հայերէն լեզու — Գրաբար և Աշխարհագր. — Արժանագիտութիւն, Հայոց պատմութիւն, Պատմութիւն Հայ Մատենագրութեան, Արարեքէն և Անգլիէն լեզուներ և գրականութիւններ, Պատմութիւն Ընդհանուր Ազգաց, Ուսողութիւն, Բնագիտութիւն, Բնաշուծութիւն եւայլն: Արեւմտեան թէ մարդկորէն կարելի կանոնաւորութեամբ իրագործուեցան վերոյիշեալ որոշ դասընթացները տեսութեան հսկողութեամբ:

Ընթացիկ տարւոյս ուսումնական հաշուեյարդարը եկաւ ցուցնելու թէ, վարժարանիս նախակրթարանի և երկրորդական բաժնի 249 ուսանողներէն միայն 12ը թերացած ըլլալով իրենց ուսումնական աշխատանքներուն մէջ, ձայնողած են վարժարանիս ուսումնական պահանջները իրագործել, հետեւաբար կը կրկնեն իրենց դասարանները յառաջիկայ տարւոյ ընթացքին: Եւ ասիկա հակառակ այն իրողութեան որ, զպրոցական տարւոյս սկզբնաւորութեան, ուսուցչական մասնաւոր ժողովներու շարքով մը, աւելի խիստ միջոցառումներ եղան աշակերտներու նկատմամբ ուսումնական մարզին մէջ: Մինչ անցեալ տարի, աւելի թոյլատու պայմաններով, կրկնողներու թիւը եղած էր 44: Ուսումնական մարզի մէջ այս յաջողութիւնը, անշուշտ որ քաջալերելի արդիւնք մըն է, և այդ պատիւը կ'երթայ հասարակածային ուսուցանողներուն և ուսանողներուն:

Կրօնական, բարոյական, ազգային դաստիարակութիւն. — վարժարանիս կրթական ծրագրին առընթեր, հոգ տարուեցաւ նաև մեր աշակերտներու կրօնական, բարոյական, կարգապահական և ազգային դաստիարակութեան: Այս նպատակներուն իրագործման համար մեզի որպէս միջոց ունեցանք, մեր վարժարանի կրօնական և հայագիտական դասերը, մեր կրօնական արարողութիւններն ու պարտաւորութիւնները և մեր կրօնական և ազգային շրջապատը:

Մեր կրօնական պարտաւորութիւնները կատարած ենք ամենայն ճշգրտահաշիւով, մեր ուսանողութիւնը առաջնորդելով դանադան սրբալայրեր, թէ՛ հոգեպէս մխիթարելու և թէ՛ ազգային պարտականութիւն մը կատարած ըլլալու գիտակցութեամբ: Ըստ նախընթացի, երկիցս, Ս. Մնեանդին և Ս. Զատիկին,

մեր վարժարանի ուսանողութիւնը մասնակցեցաւ Ս. Հաղորդութեան Խորհուրդին, և այս առթիւ օտար վարժարաններու հայ ուսանողներն ալ հրաւիրուեցան նոյն Խորհուրդին մասնակցելու:

Դասական և Ասեմալստական հաւաքոյրներ. — Մեր ուսումնական աշխատանքներու կարգին, ըստ նախընթացի, զպրոցական աշխատանքներէ ետք, յաջորդապէս իրականացուցանանք ևս ատենախօսական հաւաքոյթներու: Գրեթէ ամէն Ուրբաթ օր, զպրոցական դասընթացներէ ետք, ունեցանք մասնաւոր հրաւիրալներու, ինչպէս նաև ուսուցիչներու և ուսանողներու կողմէ տրուած բանախօսական և ատենախօսական ձեռնարկներ, նիւթ ունենալով ազգային, գրական, գեղարուեստական, պատմական և ընկերային հարցեր:

Մարզական կեանք. — Ուսումնական աշխատանքներու կողքին, հոգ տարուեցաւ աշակերտներու մարմնակրթութեան, մանկերու ազդիկներու համար կազմակերպելով ամէն օրեայ մարշալքի պահեր և դասարանային կամ միջմարզական ֆութպոլի, պասքէթպոլի, վոլեյպոլի և փինկ-փօնկի մրցումներ: Այս տարի վարժարանէս ներս տեղի ունեցան ֆութպոլի, պասքէթպոլի, վոլեյպոլի և փինկ-փօնկի միջդասարանային 32 խաղեր: 1963 տարւոյ Մայիս 19ին, Ժառանգաւորաց վարժարանի խաղալայրին վրայ, Ժողովուրդի հոծ բազմութեան ներկայութեամբ, վարժարանն ունեցաւ իր տարեկան զաշտահանդէսը, որ մեր երկսեռ ուսանողութիւնը՝ բաժնուած Աւաւա և Մաթիս — մանկերու, Սեւան և Մեւան — աղջիկներու, չորս մրցորդ խումբերու, ցուցաբերեց իր տարուան մը մարզական աշխատանքներուն արդիւնքը, չափական մարզանքի, մարմնակրթութեան, վաղքի, օստոմի և այլ մրցումներու մէջ:

Մեր այս տարուան զաշտահանդէսին համար, Երուսաղէմարնակ Տէմիրճեան եղբայրներ 150 մետալներով օժանդակեցին վարժարանիս: Այս առթիւ մեր մասնաւոր շնորհակալութիւնը կը յայտնենք կրթաւէր յիշեալ երկու եղբայրներուն:

Հայկական Երաժշտութեան դարբնաց. — Այս տարի ևս վարժարանէս ներս շարունակուեցաւ հայ երաժշտութեան ուսուցումը, ուսանողութիւնը հաղորդ պահելու նպատակով հայ սոնձիկ երաժշտութեան գանձերուն, և նաև հայակ մը արթնցնելու համար անոնց մէջ, ընդհանրապէս երաժշտութեան հանդէպ 1963 տարւոյ Մայիս 23ին, Ժառանգաւորաց վարժարանի հանգիստարանին մէջ տեղի ունեցաւ Ս. Թարգմանչաց երկրորդական վարժարանի հինգերորդ տարեկան երգահանդէսը որ ջերմապէս զնահատուեցաւ ներկայ բազմութեան կողմէ:

Զեռագործային աշխատանքի և Տարեկան պարգևի. — Վարժարանին դասապետական մէջ այս տարի ևս մասնաւոր պահեր տրամադրուած էին ձեռագործի և զմագրութեան Զեռային այս աշխատանքները վաճառքի գրեցան ի նպատակ վարժարանին կազմակերպուած 1963 Մայիս 25 և 26-ի աւանդական պահարկին, որ 281,625 ֆրիւսի գումար շահ մը ապահովեց:

Այստեղ կ'արժէ մասնաւոր շնորհակալութեան խօսք ուղղել վարժարանին ուսուցչական կազմին, ինչպէս նաեւ երեսնադէմարնակ Տիկիններու և Օրիորդներու յանձնախումբներուն, որոնք կատարեցին մեր պաշարին նախապատրաստական ինչպէս նաեւ հետագայի անհրաժեշտ ամբողջ աշխատանքը: Մեր մասնաւոր շնորհակալութեան կ'արժանանան նաեւ այն բոլոր կազմակերպութիւններն ու անհատները, որոնք նիւթապէս կամ բարոյապէս օժանդակեցին մեր պաշարին:

Ակտուական արժուի. — Այս տարի գրգռախառնար ունեցանք միայն արեւոյշներ և արծուիկներ թիւով 75, այլ սղոց խումբերը զաղբիցան գոյութիւն ունենալէ, և ասիկա, որովհետեւ չկրցանք ունենալ կարող և յարմար սկստուտապետ մը սղոց համար, և երկրորդ՝ վարժարանս չունէր տեղական և նիւթական այն յարմարութիւնները, որոնք զաղբից մարդական երեք միութիւնները կ'ընձեռնէ իրենց սկստուտներուն: Այլ աղջկանց խումբերը շարունակեցին իրենց աճուն գոյութիւնը և առանց բացառութեան՝ իւրաքանչիւրը անոնցմէ ստացաւ ամբողջովին նոր համազգեստ:

Դրադարան. — Վարժարանին այս բաժինը դարձեալ ճոխացաւ նոր հատորներով: Կրնանք բոլոր թէ այլևս մեր տրամադրելի բոլոր պահարանները լեցուեցան և վարժարանին ուսանողութիւնը մեծ չափով կ'օգտուի անոնցմէ: Այստեղ մասնաւոր շնորհակալութեան խօսք ունիմ Ամերիկեան Դիմապատման Օժանդակ Մշակութային Դրասենեակի վարչութեան, որ տարւոյս ընթացքին 50 հատոր զանազան նիւթերու վերաբերեալ անդլերէն գիրքեր նուիրեց մեր գրադարանին:

Անհրաժեշտութիւններ. — Երկու տարիներու տեսչական փորձառութեամբ այս վարժարանէն ներս, հասած եմ այն կերակացութեան թէ, մեր վարժարանը ուսումնական մարզին մէջ թէ և հասած է պատասխարելի գիրքի մը, այլ պէտք ունի կարգ մը անհրաժեշտ միջոցներու, իր ապագայ բարեկարգ գոյութիւնը ապահովող:

Ա. — Ծիւղածական. — վարժարանին շէնքը թէ արտաքինապէս կը պահէ իր արդիական տեսքը, այլ ներքինապէս պէտք ունի կարգ մը անհրաժեշտ նորոգութեանց, նախ պաշտպանելու համար աշակերտութիւնը ձմրան ցուրտին և ապա իր հանգիլի միջոցառումով հոգեբան-

օրէն աղղբելու համար անոնց վրայ: Արդարեւ, վարժարանին դռներն ու պատուհանները և այլ ներքին յարմարութիւնները ամբողջական նորոգութեան շին նիւթաբերուած 1929էն, վարժարանին շինութեան թուականէն ի վեր, և այլևս նախկինները կարկտեղելու ի վիճակի ալ չեն: Ամբողջական բրուժ մը ևս անհրաժեշտ է վարժարանին համար, նկատելով որ 13 տարիներէ ի վեր փնացած է նախկինը:

Նոյնպէս, Ուսուցչարանի, Գրասենեակի, Գրադարանի և Տարբալուծարանի պահանջները ամբողջացնելու համար հարկաւոր են վարժարանէս ներս կարգ մը մասնակի շինութիւններ: Ուսուցչարանը օրինակի համար, որ կը գործածուի 25 ուսուցչի ներս կողմէ և նաեւ կը ծառայէ որպէս գրասենեակ և գրադարան, ունի միայն 5x3 մէթր տարածութիւն մը. այլևս կրնաք երեւակայել խառնիճազան միջոցառողք և բոլոր անախորժ հետեւանքները, որ կրնան առաջ դառնալ նման կացութիւնէ մը իսկ տարբալուծարանը որ կը գործածուի մեր բարձրագոյն երեք կարգերու մօտաւորապէս 45 ուսանողներուն կողմէ, որպէս բնագիտական և բնալուծական հետախուզութեանց վայր, ունի միայն 5x5 մէթր տարածութիւն մը, և իր ներկայ վիճակով երբեք յոյս չի տար նոր ճոխացումներու:

Վարժարանին փոքրիկ, անծածկ խաղափայրը ևս պէտք ունի անհրաժեշտ լրացումներու, աւելի արդիւնաւոր մարդական կեանք մը ստեղծելու համար զպրօքէն ներս, և երկրորդ՝ խնայելու համար մեր ուսանողութեան, ձմեռնային անձրեւոտ և պաղ օրերուն զպրօքի շէնքին նրբանցքներուն մէջ պատսպարուելու անախորժութիւնը և Տեսչութեան ալ, այս իրօքութեան որպէս հետեւանք ստեղծուած բարդութեանց տաղաւորը:

Բ. — Մեքենական. — Դարձեալ, որպէսզի վարժարանին Տեսչը աւելի մօտէն կարենայ հետաքրքրուիլ զարեւնացքներով և իր աշխուրջ հսկողութեամբ աւելի արդիւնաւորութիւն դասապահները, վարժարանս պէտք ունի Interconn մեքենայի մը: Այս նորաձեւութիւնը ներկայիս կը կրեարկուի օտար շատ մը վարժարաններու մէջ և ստացուած արդիւնքը պարզապէս նախանձելի է:

Նկատելով որ երեսնադէմահայ գաղութը հեռուցման կը տարածուի քաղաքին պարսպապատ մասէն դուրս, և հետեւաբար ծնողներ, խուսափելու համար հեռաւարտութեան պատճառած անախորժութիւններէն, իրենց զաւակները մօտակայ վարժարաններ կը սիրեն արձանագրել, և դարձեալ նկատելով որ այս ունակութիւնը գէշ հետեւանք կրնայ ունենալ մեր մանուկներուն վրայ հայկական տեսանկիւնէ իրողուած, անհրաժեշտ է որ վարժարանս ունենայ ինքնաշարժ մը, այդու պատեհութիւնը տալով հայ մանուկին հայ վարժարանի մէջ զաստիարակուելու:

Տակառնին վարժարանում պետք ունի բնագիտական և քննարկական 20 հոգիների գաղափարներ մեր համար անհրաժեշտ կազմածի մեր, որովհետև աշակերտությունը չզրկուի այդ գաղափարներն փորձառական գիտություններն, որոնք մեր առաջնությունը հիմնադրում են ներկայիս վերջին շրջանի գաղափարները:

Գ. — Դաստիարակչական. — Պատանիները մեր ընտանիքում մասնավորապես չունեն, երբ բնական վարժարանում, նկատելի ունենալով իր ներկայությունը քաղաքում, անհրաժեշտ է երկուստեղ ընտանիքում հանգամանքը, անհրաժեշտաբար պետք ունի երկու հոգեբան — մանկավարժ և փորձառու աստղագիտություն, որոնք սահմանափակ գաղափարներ միայն պետք է ստանձնեն վարժարանում ներքին, այլ իրենց առաջ պարտականություններ պետք է ընդհանրապես իրար քաղաքում աշակերտության ուսումնական, բարոյական և քննարկային հարցերով, և առաջնորդել ասանդր իր անհատական բոլոր տեսակի տեղադրություններ:

Եվ և բարձրագույններն դուրս, այսպեսով առիթ տալով մեզի տարագրելն ունենալու ոչ միայն ուսումնական, այլև հասարակչիկ գաղափար մեր աշխարհի մարդկերու մեջ: Ըստ իս, զգրոցներու գերը ուսումնականներ պատրաստելու առիթ կը կայանայ հոգեկան արժեքներով հասցած մարդեր պատրաստելուն մեջ:

Այլ այս բոլոր պատանիները միամիտ յոսեր մնալու գաղափարներու կը մնան, երկուստեղ մեզի կամ այստեղ, չգիտեն անհրաժեշտությունը Հայ Դպրոցին, և անոր միջոցառումներն իրենց լուծումները հայապահպանություն սպաս: Ի դեպ, որքան պատշաճ է պատմադրին խոսքը երկուստեղ, օժանդակողին և օժանդակական. Սահման քաջաց զենն իրեանց:

Տեսնական. — Հետևեալն է մեր վարժարանին 1962 Մայիս 1էն 1963 Յունիս 30ի չորս տասնամյակն անտեսական ելմանացոյցը:

ՄԱՐՈՑ ԹԱՐԴԱՐԱՆԱԿԱՆ ՎԱՐՎԱՐԱՆԻ ԵՂԵՐՄԱՅՈՒՆՈՒՆՈՒՆ

1962 Մայիս 1էն 22 Յունիս 1963

Ա) — ՄՈՒՏՔ

Արտասանմանն նույնաուսթիւն (100 տարեկն վար զրկումն անհատական նուէրներու

գումար) (81.902

Մալաթիոյ Կրթաբարձր Միութենէն

94.905

Էդուարդ Փանոսեանէ

71.000

Նուսի Խնկէնէրեանէ

178.000

Արամ Կիլիսլեանէ

178.000

Կիլիսլեան Կիլիսլեանէն Ֆոնէն

714.000

Հասարակ Գաղափարներէն Հիմնարկէն

714.500

Օր. Համեստի Ամէրեանէ

71.400

Հասարակ Արեւելեանէ

35.000

Հասարակ Ծաղիկեանէ

124.950

Համապատասխան վերաբերման Միութենէն

187.425

Գ. Կիլիսլեան Հիմնարկութենէն — 1961-62 Տարեգրանի համար

535.500

Գ. Կիլիսլեան Հիմնարկութենէն — 1962-63 Տարեգրանի համար

589.050

Հասարակ Ամերիկայի Հանգանկութենէն (ձեռամբ Տ. Կիլիսլեան վրդ.)

712.000

Առաջնաց բաժանէն

1750.000

Վանաձոր գրեականէ

282.895

Պազարէն գոյացած — 1961-62 Տարեգրանի

473.400

Պազարէն գոյացած — 1962-63 Տարեգրանի

409.985

Հանդէսներէ

65.500

Ունեւայն նպաստ

232.500

Համագումար Մ.ի. — Տ. Տիւրք 8102.562

Բ) — ԵԼՔ

Ելից առաւելութիւն՝ Նախորդ Տարեգրանէն

633.707

Գրեական պիտոյ

105.415

Վանաձոր գրեական

226.605

Հանդէսներու ծախ

45.675

Պազարի ծախսեր — 1961-62 Տարեգրանի

101.295

Պազարի ծախսեր — 1962-63 Տարեգրանի

118.360

Մանր ծախս եւ այլ նորոգութիւն

197.700

Կան-կարասեաց եւ այլ նորոգութիւն

89.010

Չեղանկութիւններ

35.810

Բացառիկ ծախսեր	6.020
Ամսական պատկերասրահ (Մինչև Յունիսի վերջը)	6701.500
Համագումար Ելից. — Յ. Տիմար	8261.147
» » Բաից. — Յ. Տիմար	8102.562
Պիտեի Բաց 1962 - 63 Տարեշրջանի (14 ամիս)	158.585

ՍՐԲՈՑ ԹԱՐԳՄԱՆՁԱՅ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ

Նուիրասուութեանց լիակատար ցանկը

1962 Մայիս 1էն մինչև 1963 Յունիս 22

ՄԱՅԻՍ 1962	ՏՈՒՄ	Տ. ՏԻՆԱՐ
Տիկին Ազնիւ Հանրելեան	25	8.860
Մալաթիոյ Կրթասիրաց Միութենէն	135	47.250
ՅՈՒՆԻՍ 1962		
Տիկին Սարգիս Զարգարեան	50	17.720
» Զարկ Աւագեան	25	8.860
» Մայրլ Սէյմուր	25	8.860
» Սարգիս Զարգարեան	25	8.860
» Անսրի Յակոբեան	25	8.860
» Պէրաթ Թէյսի	50	17.720
» Ճօն Կարապետեան	25	8.860
ՅՈՒՆԻՍ 1962		
Հար. Ամերիկայի Նուիրակութենէ, ձեռամբ Տ. Կիրեղ Վրդ. Գաբրիէանի	2000	712.000
Տիար Էդուարդ Փանոսեան	200	71.000
Տիար Նեան Իսկէնսէրեան	500	178.000
Տիար Արամ Կիւսալեան	500	178.000
ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 1962		
Կիւլապի Կիւլպէնկեան Հիմնարկէն	1000	356.500
ՆՈՅԵՄԲԵՐ 1962		
Հանրաք Գառնէօզեան Ֆօնսէն	1000	357.000
Տիկին Թագունի Դանիէլեան	25	8.990
ԴԵՍԵՄԲԵՐ 1962		
Տիար Կարօ Գազազեան	25	8.750
» Վարդան Խաչիկեան	25	8.750
» Արեակ Օսապաշեան	25	8.925
» Ստեփան Բանիկեան	10 Աւսրլ. Ոսկի	7.200
Օրբորդ Համեստուի Ամէքսեան	200	71.400
Տիար Գաբրիէլ Սիմոնեան	7 Կիւլպէնկեան Ոսկի	6.860
ՅՈՒՆԻՍ 1963		
Տիար Սիմոն Շմաւոնեան	25	8.925
Մալաթիոյ Կրթասիրաց Ընկ.էն	135	47.655
Ամերիկոն Ֆէնէ-զ Ավ Տիւր Միսրլ Իսթ-էն	25	8.900
Տիար Մարթին Արգարեան	25	8.400
» Անոն Յովսէփեան	25	8.400
» Աղասի Այվազեան	25	8.900
Տիկին Ազնիւ Գրիգորեան	50	17.800
Հայ Ամերիկ. Վերականգնող	25	8.900
Տիկին Զապէլ Պէյրեան	50	17.800
» Ալիս Թաշեան	25	8.900
» Էլիզապէթ Պարոնեան	25	8.900
Տիար Արամ Եարսլու		

	ՏՈՒՄ	Յ. ՏԻՆԱՐ
Տիար Հանրաք Արեւեանէ	100	35.600
» Աւելեպեանէ	25	8.900
» Խաճակ Հայաթեանէ	25	8.900
Տիկին Շնորհիկ Միւսայելեանէ	25	8.900
Տիար Կապար Ամպրոտեանէ	25	8.900
» Հմայեակ Տիգրանունի Սարգիսեանէ	25	8.900
Տիկին Մէրի Գալիքեանէ	25	8.900
Տիար Մարտին Ազնաւորեանէ	50	17.850
» Սարգիս Զարդարեանէ	25	8.925
» Մայրը Սէյմուր	25	8.925
Տիկին Լիլի Գասպարեանէ	25	8.911
Հայր. Եկեղեցւոյ Կիրակնօրեայ Վարժ.էն	25	8.911
Ս. Յովնանէտ Հայր. Եկեղեցւոյ Տիկնանց Միութենէն	25	8.911
Տիար Կապար Հիմայեանէ	25	8.725
ՓԵՏՐՈՒՄ 1963		
Տիար Սեդրակ Սուրբանեանէ	25	8.800
» Սիմոն Նինկեօգեանէ	35	12.400
Տիկին Ովսաննա Տ. Յակոբեանէ	25	8.900
» Ռուբէն Աղանեանէ	25	8.900
Սրբի Հանրեանէ	25	8.900
Տիկին Ռ. Կուլէ	25	8.900
» Եւփիմէ Գասպարեանէ	25	8.900
ՄԱՐՏ 1963		
Տիկին Մեծհրիպէ Թիմուր	25	8.925
Զմեկածագի Հայրենակցական Միութենէն	50	17.850
Տիար Աւետիս Սվանեանէ	25	8.925
» Հրանդ Իսախանեանէ	350	124.950
» Տօն Պօլանեանէ	15	5.375
Օրիորդ Սառա Աղանեանէ	25	8.925
ԱՊՐԷԼ 1963		
Տիար Ալպերք Փարիջանեանէ	25	8.925
» Երուանդ Յակոբեանէ	25	8.925
» Յովնանէտ Պէրպէրեանէ	25	8.925
Համաձայնագրող Վերաւորաց Միութենէն	525	187.425
Տիար Միհրան Ալթունեանէ	15	5.355
Տիկին Ազնիւ Հանրեանէ	25	8.925
Տիար Յակոբ Պոնիգանեանէ		10.000
Հայ Կին Ակումբ	50	17.850
Տիար Զարգ Աւագեանէ	25	8.925
» Զարգ Յակոբեանէ	25	8.925
Տիկին Պէրթա Թրէյսի	50	17.850
» Տօն Կարապետեանէ	25	8.925
ՄԱՅՈՍ 1963		
Օրիորդ Լէյլա Գարակէօգեանէ (Հանրաք Գարակէօգեան)	1000	357.500
Կիւլասպի Կիւլպէնկեան Հիմնարկէն	1000	357.500
Յովակիմ - Աննա Կիրակն. Գարոցէն	80	28.600
Տիար Տօն Մ. Սեփանեանէ	75	26.812
Եանկ Ռիմոն Կիլս Ավ Արմինիքն Զորշ.էն	25	8.937
ՅՈՒՆԻՍ 1963		
Գ. Կիւլպէնկեան Հիմնարկէն (1961 - 62ի համար)	1500	535.500
Գ. Կիւլպէնկեան Հիմնարկէն (1962 - 63ի համար)	1650	589.500
Տիկին Մաքրունի Միւսայելեանէ	25	8.925
Համագումար՝ Յ. Տինար		4888.232

Շնորհակալիք. — Տեսչությունը և ուսանողական կազմակերպությունը խորապես շնորհակալություն հայտնեցին այն բոլոր նուիրատուներուն, որոնք չորհրդին անահակ հայ մանուկին դաստիարակութեան հարցը, և նրա կողմէն օժանդակութեամբ գրառեցին անհատական կողմէն մեր գանձարան առիթներով ուղղած կոչւերուն: Թող Ամենակալը Աստուած բարօր և առողջ պահէ յիշեալ նուիրատուները, որովհետեւ շնորհակալութեան իրենց լուսանկարը ձգել հայ մշակոյթի ծաղկման գանձանակին մէջ:

Մեր շնորհակալութեան մասնաւոր խօսքը կերթայ առաջին առթիւ Գալուստ Կիւլպենկեան Հիմնարկութեան, որովհետեւ այն աղքատացած անհատական կողմէն կողմէն 1961-62 և 62-63 զարգացական տարեշրջաններու համար, վարձարանի կարօտ ուսանողաց անտուկին բաւ 3150 տոլարի օժանդակութիւն մը: Թող Տէրը իր երկնային փառքին արժանացնէ Գալուստ Կիւլպենկեան գերդաստանի հին և նոր բոլոր ննջեցեալները, և երջանկութիւն ու բարօր կեանք պարգեւ տայն գերդաստանի ի կեանս եղող բոլոր անդամներուն, ինչպէս նաեւ Պատուաւորան Հիմնարկութեան ամբողջ անձնակազմին:

Շնորհակալութեան մասնաւոր խօսք ունինք նաեւ Հասարակ Գարակէօգեան Հիմնարկութեան և անոր ներկայացուցիչ ազգաշէն Սր. Լէյլա Գարակէօգեանին, որովհետեւ այն աղքատական կողմէն կողմէն 1961-62 և 62-63 զարգացական տարեշրջաններու համար իր կատարած 2000 տոլարի նուիրատուութեամբ վարձարանին ներս շարունակեց պահել ներքորդական դասարաններէն մին, ի յիշատակ հանգուցեալ Հասարակ Գարակէօգեանին: Թող Ամենակալը իր յոյսերուն արժանացնէ յիշեալ հանգուցեալը, և իրենները առատացնէ իր շնորհներով:

Նմանապէս Տեսչությունը և բարեբարեալ ուսանողներուն կողմէ մասնաւոր շնորհակալութիւն կը յայտնեն Կիւլլապի Կիւլպենկեան Հասարակութեան, որովհետեւ այն պատուական կողմէն կողմէն 1961-62 և 62-63 զարգացական տարեշրջաններու համար իր կատարած 2000 տոլարի նուիրատուութեամբ: Ամենակալը թող երկնային անտուկեան արժանացնէ Կիւլլապի Կիւլպենկեան գերդաստանի բոլոր ննջեցեալները և իր բարիքներով ճոխացնէ Կիւլլապի Կիւլպենկեան Հասարակութեան ամբողջ անձնակազմը:

Կանխաւ շնորհակալութիւն կը յայտնենք նաեւ Վարդանանց Ասպետներու Ամերիկահամ կողմէն կողմէն 1961-62 և 62-63 զարգացական տարեշրջաններու համար իր կատարած 2000 տոլարի նուիրատուութեամբ: Ամենակալը թող երկնային անտուկեան արժանացնէ Կիւլլապի Կիւլպենկեան գերդաստանի բոլոր ննջեցեալները և իր բարիքներով ճոխացնէ Կիւլլապի Կիւլպենկեան Հասարակութեան ամբողջ անձնակազմը:

Նմանապէս կանխաւ շնորհակալութիւն կը յայտնենք Գարապատարնակ Հրանդ, Հերամ և Թառլ Երզնկեան Եղբայրներուն, որոնք իրենց գերդաստանի ննջեցեալներուն յիշատակին

տարեկան 1050 տոլարի օժանդակութեամբ խոստացած են ամբողջ գաւառան մը պահել մեր վարձարանին մէջ, և որոնցմէ մին արդէն իսկ գրկած է իր բաժին 350 տոլարի գումարը:

Տեսչությունը և ուսանողական կողմէն շնորհակալութիւն կը յայտնենք նաեւ Ամերիկայի Համասերաստանայ վերաշինաց Միութեան, որ այս տարի ևս բնդառաջելով մեր խնդրանքին, շարունակեց իր 525 տոլարի տարեկան յատկացումը մեր վարձարանին, օտարելով մեր կրթական այս գործին, իր նկատմամբ մեր ունեցած երախտագրական զգացումը վերանորոգելով մեր մէջ:

Երկրից երախտագրատ ենք նաեւ Ամերիկաբնակ Տեսչ. Նշան Իսկէնտէրեանի և Արամ Կիւլապեանի, որոնք վարձարանին ունեցած անտուկեան տոգրագիր մէկ շրջանին, իրենց եղած առաջին իսկ յիմունքին գրառեց պատասխանեցին, 500 Կանա տոլարի առատաձեւ նուիրատուութեամբ: Թող Բարձրեալը Աստուած իր շնորհներով յայցնէ զիրենք:

Մեր շնորհակալութեան զգացումները արտայայտելէ ետք, երբ պահ մը կը մտածենք, կ'անդրադառնանք որ այս բոլոր նուիրատուութիւնները անհրաժեշտ և ցանկալի թէ՛ և, այլ ամուր յեցակ մը չեն մեր նոր յոյսերուն, եթէ չըլլայ Ս. Աթոռին անհրաժեշտ հովանին մեր վրայ տարածեալ:

Սրբազան Հայր, այս վարձարանը ծաղկեցաւ Ձեզմով գլխաւորեալ Ս. Յակոբեանց Միարանութեան խնամքին տակ: Ս. Աթոռին նրա կողմէն անցկալի շրջաններուն, ան ևս թե՛ և իր թերաբողոք զօղունին վրայ, այլ տակաւ իր նրա կողմէն կայունութիւնը գտնող այս հաստատութեան հետ, ան ևս պիտի աւաւորուի և պտղաբերի: Մեր յոյսերը կը հիւստարունին միմիայն այս Տունին բունին վրայ: Որպէս հարազատ բարեւակ մը, Սրբոյ Թարգմանչաց վարձարանը պիտի ըլլայ այս Աթոռին խաչն ու պարծանքը միանգամայն:

Այժմ Ձեր Ամենապատուութեան կը ներկայացնեմ մեր վարձարանին ներկայ տարւոյս հունձը եղող ինք շրջանաւոր - շրջանաւոր տունները և վարձարանին ուսան և վարձարան մէջ յառաջողիկ ուսանողները, և կը խնդրեմ որ անոց վրայ ականներուն և մրցանակներուն հետ շնորհէք նաեւ Ձեր հայրական օրհնութիւնները, որպէսզի անոնք բոլոր իրենց խոստման, մասն հաւատարմի այն օրին որ քամրուցեալ իրենց այս վարձարանին մէջ և ապրին որպէս պարկեշտ մարդեր և արդար հայեր, և միշտ հպարտ զգան աշակերտած ըլլալուն համար Ս. Աթոռոյ կողմէ հովանաւորեալ Ս. Թարգմանչաց վարձարանին:

Մատչելով ի համբոյր Ձեր Ս. Աջոյն խոնարհ սիրով

ՓԱԽԷՆ ԱՅՂ. ԱԻԵՏԻՔԵԱՆ

Առժմ. Տեսչ.

Ս. Թ. Երկրորդական վարձարանի

ՁԵՌՆԱԴՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ՍՈՒՐԲ ԱԹՈՌՈՅՍ ՀՈՎԱՆԻՆ ՆԵՐՔԵՒ

Ա.- ՁԵՌՆԱԴՐՈՒԹԻՒՆ ՍԱՐԿԱՌԱԳԱՅ

Ուրբաթ, 12 Յուլիսի երեկոյեան ժամերկութենէն եւ երկոսասան Առաքելոց յիւստակի նախասօնակէն ետք, Ս. Յակոբեանց Մայր Տանարին մէջ, Լուսարարապետ Գեորգ. Տ. Հայրիկ եպս. Դպրութեան չորս աստիճանները շնորհեց ժառնգ. Վարժարանի 28 սաներուն, որոնց կ'ընկերանար նաեւ Ս. Դրլխադրի մասրան պահապան Միաբան Տրլ. Զաւէն Ասոյեանը: Ապա կատարուեցաւ Սաւկաւազական կոչման արարողութիւնը Ս. Արտոյոյ Ընծայարանի Ուրարակի ուսանող-

ներէն Տրլ. Հայրապետ Թովաթեանի, Տրլ. Յովնաննէս Ղարիպեանի եւ Տրլ. Յովնաննիս Այվազեանի: Ընծայեալները ծննդոյր յառ. շացան Դասի մուտքէն եւ Ձեռնադրիչ Սրբազան Հօրմէն սացան կիսասարկաւազութեան աստիճան: Աւարդութեանց խորսուիլակն եւ ժառնգ. Վարժարանի եւ Ընծայարանի Տեսուչը՝ Հոգե. Տ. Յակոբ Վրլ. Վարդանեանը, իսկ աւընքերականները՝ Յ. Կիւրեղ Վրլ. ու Տ. Արեակ Արեղան: Ընծայեալները ապա, կարմիր բազկուորանքի իրենց բեւերուն, մեկնեցան Ս. Յարութեան

Ժառանգաւորաց Վարժարանի եւ Ընծայարանի հինգ ուրարակի սիւսցուններ, իրենց Հոգե. Տեսուչ Յակոբ Վրլ. ի հետ:

Տանաւ, մասնակցելու Տնօրինական Ա. Տե-
նաց քաւօրին:

Յաջորդ օր, ի ժամ Ա. Պատարազի, Ս.
Գլխաւորի մատան առջեւ, երեքն ալ ձե-
նադրուեցան Աւագ Սարկուազ, ձեռամբ
Լուսարարապետ Գեորգ. Սրբազան Հօր: Ար-
տայող էր պանք երբ բնծայեալները ձեռնա-
բարձ կը դառնային ժողովուրդին, ի նշան
աշխատեմ հրաժարման: Նկեղեցին լեցուն էր
հաւատացեալ ժողովուրդով, ինչպէս նաեւ
բնծայեալներու բնասնեկան պարագաներով,
յաւակապէս ժամանած Լիբանանէն եւ Սի-
րիայէն: Նորբնծաները անմիջապէս սկսան
սպասարկել Ա. Պատարազի խորհուրդին:

Ստորեւ՝ իրենց կենսագրութիւնները, հօ-
մառօս գիծերու մէջ: —

Հայրապետ Սրկ. Թովաղեան ծնած է
Պէյրուք, 16 Մարտ 1940ին: Նախնական
կրթութիւնը ստացած է Պէյրուքի Լուսին-
եան Ազգային Վարժարանին մէջ, որուն
ն. դասարանը աւարտելէ ետք ժառանգաւոր
արձանագրուած է 1953ի Սեպտեմբերին:

1956ին հետացած Գերոյէն, ահն մը Ան-
քիլիասի Գործվանէն ներս շարունակած
իր ուսումը եւ ապա՝ 1960ին վերադարձած
Ս. Արտ եւ աշակեհած Ընծայութեան:

Յովհաննէս Սրկ. Ղարիպեան ծնած է
Հալեպ, 12 Ապրիլ 1937ին: Նախակրթու-
թիւնը ստացած է տեղւոյն Վարդանանց
Վարժարանին մէջ եւ բնթացաւորս եղած
1952ին: Ապա ննջուած կեանքի ասպարէզը
եւ ինքնազարգացումով հասած ուսումնական
որոշ ասիւնանի մը: 1961ին բնդունուած
Ընծայութեանի սան եւ յաջողութեամբ աւար-
տած շրջանը:

Յովհաննէս Սրկ. Ալիպաշեան ծնած է
Պէյրուք, 5 Յունուար 1945ին: Նախնական
կրթութիւնը առած է ծննդավայրի Աբգար-
եան Ազգային Վարժարանին մէջ, որուն ն.
դասարանը աւարտելէն անմիջապէս ետք ժա-
ռանգաւոր Սան արձանագրուած է 1956ին:
1961ին աւարտած է ժառանգաւորացի բն-
թացը եւ այժմ Ընծայութեանի Բ. աստիճանը,
եւ կը շարունակէ իր կրթական ուսումը:

Չորս նորբնծաներ երբ կը հրաժարին աշխարհէն, բնդունելու համար
Աստուծային եւ Երկնաւոր Շնորհք:

Բ. — ՉԵՌՆԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

ԶՈՐՍ ԱՐԵՂԱՆԵՐՈՒ

21 Յուլիս, Վարդավառի կիրակին, Ամեն. Ս. Պատրիարք Հայր Ս. Յակոբեանց Մայր Տանարի Առաջ Սեղանին վրայ հանդիսատւոր Ս. Պատարագ մատոյց եւ կուսակցիոն Բանաւայ ձեռնադրեց Ս. Արտոյս Ընծայարանի դասընթացները բոլորած չորս Սարկաւազները՝ Վարդան Սրկ. Շամլեան, Պետրոս Սրկ. Աղոյեան, Հայրապետ Սրկ. Թովաթեան եւ Յովնանենա Սրկ. Ղարապետ:

Կոչման սրագրաւ արարողութիւնը կ'ստարուեցաւ Շաբաթ, երեկոյեան ժամերգութեան եւ հանդիսատւոր նախասօնակէն եւ: Զորս ընծայեալները ծնագնաց յառաջաց սնկեղեցւոյ դռնէն մինչեւ դասը, ուր բազմած եւ ձեռնադրիչ Ամեն. Ս. Պատրիարք Հայրը: Խարստիլակն եւ Կուսարարապետ Գեորգ. Տ. Հայրիկ Նպա.: Ընծայեալները հետեւիկոսներէ հրաժարել եւ նկեղեցւոյ Սր-

բազան Հայրապետներուն աշակերտի ուխտէ ետք արտասանեցին Հայց. նկեղեցւոյ ուղղափառ դաւանութեան հանգանակը:

Յաջորդ օր, Ձեռնադրութեան խորհուրդը կատարուեցաւ Տպաւորիչ հանդիսատւորեամբ: Քահանայական զգեստի զանազան մասերու քննութիւնը իւրայատուկ աղօթքներով աւարտելէ ետք, վարագուռուցաւ Առաջ Սեղանը, մինչ դպիրներ սկսան երգել «Խորհուրդ խորինը, դաւն ու արտառուչ: Երբ Ս. Սեղանը բացուեցաւ՝ ընծայեալները Բանաւայական լիւր զգեսատուրումով շարուած էին արդէն բեմին ձախակողմը: Սեղան կը բերուի Ս. Միլոսնը, զոր Ս. Պատրիարք Հայրը, «Առաքելոյ աղաւնոյ» շարակոնի երգեցողութեամբ, կը հեղու ոսկեայ ընդունարանի մը մէջ: Օծումի նուիրական պա. հուն, Վարդան Սարկաւազ կը վերակոչուի Տ. Դանիէլ Աբղ., Պետրոս Սարկաւազ՝ Տ. Սամուէլ Աբղ., Հայրապետ Սարկաւազ՝ Տ.

Զորս նորընծաներ, Բանաւայական զգեսատուրումով՝ պատարաս, ընդունելու Ս. Միլոսնի օծումը եւ իրենց նոր անունները:

Վահան Աբղ., իսկ Յովհաննես Սարկաւազ՝ Տ. Տաթև Աբղ.: Ապա Ս. Պատրիարքը կուսայ նորընծաներուն իշխանութիւն՝ մատուցանելու Սուրբ եւ Անմահ Պատարագը: Անկէ անդին կը շարունակուի Ս. Պատարագը, սկսելով «Ողջոյն»էն, երբ նախ Պատրիարքը Սրբազանը կը համբուրէ օծեալ նախանքը իր ձեռնադրածներուն, եւ ապա եկեղեցական դասը ամբողջ բեմ բարձրանալով, կը համբուրէ միառնած նախանքներն ու ձեռները նորընծաներուն: Իսկ Ս. Պատարագի արարին, եկեղեցին լցնող հոծ բազմութիւնը կարգաւ կը մօտենայ համբուրելու օծեալ աշերքը նորընծաներուն, երբ անոնք դասին մէջ, լռելեայն կը վերձանեին իրենց առջեւ բացուած Ս. Աւետարանները:

Երեկոյեան ժամերգութենէն ետք կատարուեցաւ վեղարի սրշուրեան կարգը: Նորընծաներ, ստեղծապալան ջրուրը իրենց զուխներուն, Աւագ Սեղան բարձրանալով ծունկի կուգան Ս. Պատրիարք Հօր առջեւ ու երկարաւեւ աղօթքներ եւ Ս. Գրոց ընթեր-

ցումներ ետք կ'ընդունին անկէ վեղարը, ներկաներուն հետաքրքիր եւ անձկայի նայումներուն տակ: Ապա կը բարձրանան Պատրիարքարան, ուր կը լուսանկարուին Զեռնադիչ Ս. Պատրիարք Հօր հետ:

Նորընծաներ անկէ անմիջապէս ետք մեկնեցան Ս. Թաւրեան Տաճար, ուր պիտի անցնեն իրենց հառաւորեալ տոյսեր, ուսանելով Ս. Պատարագի կարգեր, առաջնորդութեամբ Հոգե. Տ. Կիրեղ Վրդ. Գաբրիէլեանի:

Ստորեւ՝ կենսագրութիւնները նորընծաներուն: —

ՀԱՅԴ. Տ. ԳԱՆԻԷԼ ԱՐԳ. ՇԱՄԼԵԱՆ
ծնած է Հալէպ՝ 1930ին: Նախնական կրթութիւնը ստացած Հալէպի Ազգային Մեհրապեան Վարժարանին մէջ, որուն ընթացքը աւարտած 1946ին: Մինչեւ 1956 նետուած է ապրուստ ծանկու առօրեայ, միշտ հետաքննաւ սակայն հոգեւոր կեանքի եւ ինքնագործունէան: Վարած է Հալէպի Կիրակեօրեայ դպրոցներու մէջ ուսուցչութեան պաշ-

Զեռնադիչ Սրբազան Պատրիարք Հայրը եւ Ժառանգաւորաց Վարժարանի եւ Ընծայարանի Տեսուչ Զոհեմուր Տ. Յակոբ Վրդ-ը, չորս նորընծայ Արեղաններուն հետ:

սոն: 1956ի Հոկտեմբերին անցած է Հախաշան, Ս. Էջմիածնի Հոգևոր ձեռնարկի իբրեւ սան: 1957ի Ս. Սեփանոսի սոնին Սարգիսը ձեռնադրուած: ձեռնարկի ուսման ժամանակ 1961ին եւ եկած Հալեպ: 1962ի Ապրիլին կ'ընդունուի Երուսաղէմի մեր Ընծայարանի իբրեւ սան, եւ փորձի ժամանակ մը ետք կը դառնայ Միտքան Ս. Արքուդոս եւ աւելի քան մէկ տարւոյ իր կենդանիով ցոյց կուտայ համեմատելի անարդիւն ծառայութեան ոգի մը:

ՀՈԳՇ. Տ. ՍԱՄՈՒԷԼ ԱՐՂ. ԱՂԱՅԵԱՆ
Ծնած է Հալեպ՝ 1940ին: Նախնական կրթութիւնը ստացած է Հալեպի Սանտակեան Ազգային Վարժարանին մէջ, որը աւարտած է 1956ին եւ ամփոփագրուած անցած Երուսաղէմ իբրեւ սան ժառանգաւորաց Վարժարանին, որուն ընթացքը աւարտած է 1960ին եւ Սարգիսը ձեռնադրուած Օգոստոս ամսուն: Անկէ ետք հետեւած է Ս. Արքուդոս Ընծայարանի եռամեայ դասընթացներուն:

ՀՈԳՇ. Տ. ՎԱՀԱՆ ԱՐՂ. ԹՕՓԱԼԵԱՆ,
ՀՈԳՇ. Տ. ՏԱԹԵԻ ԱՐՂ. ՂԱՐԻՊԵԱՆ,
Տեսնել կենսագրական գիծերը Սարգիսուհայ ձեռնագրութեան բաժնին մէջ, էջ 215:

ՈՐԲԱՐԻ ՏՇԻԶՈՒԹԻՒՆ

ԴԵՐՇ. ԼՈՒՍԱՐԱՐԱՊԵՏ Ս. ՀՈՐ ԶԵՆԱՐԻ

Ժառանգաւորաց Վարժարանի եւ Ընծայարանի 1962-63 տարեշրջանի Դ. դասարանի չորս ասուներ, յաջողութեամբ աւարտած ըլլալով իրենց ժամանակը, Վարժարանի Հոգե. Տեսչին կողմէ տեղեկագրով մը ներկայացուցան Ամեն. Սրբազան Պատրիարք Հօր, եւ նկատի առնելով անոնց փոքր տարիքները, յարմար դատուեցաւ Ուրաւ շնորհել անոնց, որոցմէ մէկը ժամանակէ մը պատրաստութեան ետք կարենան արժանանալ Սարգիսուհայական ձեռնագրութեան:

Ստորեւ կուտանք անոնց անուններն ու հակիրճ կենսագրականները: —

Տրց. Գրիգոր Մամնեան, ծնած Պէյրութ 1947ին: Նախնական կրթութիւնը առած տեղւոյն Մեսրոպեան Ազգային Վարժարանին մէջ, որուն ժամանակը աւարտելէ ետք, 1961ի Օգոստոս 31ին կուգայ Երուսաղէմ եւ յետքէն անոնցմէ կը դառնայ ժառանգ. Վարժարանի Դ. դասարանի սան:

Ս. ՅԱՆՈՐԻ ՆԵՐՍԷՆ

ԵԿԵՂԵՑԱԿԱՆՔ - ԲԵՄԱԿԱՆՔ

● **ԴՆ. 3 Յուլիս.** — Քարգմանչաց Նախատեսակին ի Ս. Յակոբ Նախագահաց Լուսարարացեալ Դեղձ. Տ. Հայրիկ Եղօ:

● **ԵՆ. 4 Յուլիս.** — Ս. Քարգմանչաց Վարդապետաց մեծը Սանակայ եւ Մեսրոպայ (Տոնազգային): Մայր Տաճարի Աւագ Սեղանին վրայ պատարագեց, ըստ սովորութեան, Ս. Քարգմանչաց Երկր. Վարժարանի Տեսչը՝ Հոգե. Տ. Կիրակոս:

Տրց. Խաչիկ Երէցեան, ծնած Երուսաղէմ 1946ին: Նախնական կրթութիւնը առած տեղւոյն Ս. Քարգմանչաց Վարժարանին մէջ, որուն եւ դասարանի ընթացքը 1959ին աւարտելէ ետք, կրօնաւորելու փափակ մը դառնալով կը մտնէ ժառանգաւորաց Վարժարան եւ կը դառնայ Ա. դասարանի սան:

Տրց. Յարութիւն Թօփալեան, ծնած Պէյրութ 1945ին: Նախնական կրթութիւնը առած է Երէթիկի Ս. Յակոբ Վարժարանին մէջ, որուն է. դասարանը կ'աւարտէ 1961ին եւ նոյն տարւոյ Օգոս. 31ին Ս. Արքուդոս կուգայ եւ յետքէն անոնցմէ կը դառնայ ժառանգաւորաց Վարժարանի Դ. դասարանի սան:

Տրց. Կարապետ Տօնիկեան, ծնած Երուսաղէմ 1946ին: Նախնական կրթութիւնը առած տեղւոյն Ս. Քարգմանչաց Վարժարանին մէջ, որուն Նախապրարանի բաժնի 1960ին յաջողութեամբ աւարտելէ ետք, կրօնաւորելու փափակով կը մտնէ ժառանգ. Վարժարան եւ կը դառնայ Բ. դասարանի սան:

Սոյն չորս ասուներուն հետ Ուրաւ ստացուեալ **Տրց. Տիգրան Սամուրեան,** որ ծնած է Փէյրութի (Ամերիկա) 1934ին. նախնական կրթութիւնը առած է Արլինկըրնի Քրօզի դպրոցին մէջ, ապա երկրորդական ուսումը շարունակած է Լէնկապիլլըրնի Գոլէնին մէջ որուն ժամանակը աւարտելէ ետք Պոսթըն Եոյնիկէսթիին մէջ շարունակած է իր համալսարանական ուսումը, որուն ժամանակը աւարտած է 1959ին: Կրօնաւորելու փափակ մը դառնալով 1962 Հոկտեմբերին կուգայ Երուսաղէմ, եւ կը հետեւի հայերէնի, հայկաբանական եւ Ս. Գրական դասընթացներուն իբրեւ ազատ ուսանող:

վրդ. Գաբրիկեան: Հոգշ. Հայրը խօսեցաւ նաեւ իւր քարոզ մը, յայտնելով թէ Ս. Հոգիին փնտաւարդն ներգործութեամբ էր որ իրաւորութեան Գրեորու Գիւտին և Ս. Գրքի Թարգմանութեան նրաշալի բայց յոյժ գծաւարին աշխատանքները:

● Եր. 6 Յուլիս. — Ամեն. Ս. Պատրիարք Հայրը նախագահեց Մայր Տաճարին մէջ պաշտուած նախատօնակին:

● Կիր. 7 Յուլիս. — Գիւտ Տիոյ Ս. Աստուածածին: Ս. Պատարագը մատուցուեցաւ Գեթսեմանի Ս. Աստուածածնայ Տաճարին մէջ, Ս. Կուստի գերեզմանին վրայ: Ժամաբարն էր Հոգշ. Տ. Յովսէփ վրդ. Մամուր: Երթու գարծի Թափորներուն նախագահեց Գերշ. Տ. Սուրեն Արքեպս. Քէմհանեան:

● Ուր. 12 Յուլիս. — Նախատօնակին ի Ս. Յակոբ նախագահեց Լուսարարապետ Գերշ. Տ. Հայրիկ Եպս. Ապա կատարուեցաւ դպրութեան և կիսասարկաւագութեան աստիճաններու տրւութիւնը:

● Եր. 13 Յուլիս. — Ս. Նիկոսասն առաքելոցն Քրիստոսի: Ս. Գլխադրի մատրան մէջ պատարագեց Հոգշ. Տ. Արշակ Արդ. Խաչատուրեան: Ս. Պատարագի ընթացքին կատարուեցաւ Սարկաւագական ձեռնադրութիւն (տես էջ 214):

● Կիր. 14 Յուլիս. — Բաբելոնեաց Վաղապտի պնդոց: Ս. Պատարագը մատուցուեցաւ ի Ս. Յարութիւն, Ս. Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ մէջ: Ժամաբարն էր Հոգշ. Տ. Վաչէ Արդ. Իգնատիոսեան:

● Ուր. 19 Յուլիս. — Նախատօնակը պաշտուեցաւ Մայր Տաճարին կից՝ Ս. Էջմիածին մատրան մէջ: Հանդիսապետն էր Գերշ. Տ. Սուրեն Արքեպս.:

● Եր. 20 Յուլիս. — Յիշատակ Տապանակին: Ս. Պատարագը մատուցուեցաւ Ս. Էջմիածին մատրան մէջ: Ժամաբարն էր Հոգշ. Տ. Կոմիտա Արդ. Պատուէրեան:

— Ամեն. Ս. Պատրիարք Հայրը նախագահեց Մայր Տաճարին մէջ պաշտուած Այլակերպութեան մեծանաղէս նախատօնակին և անոր յաջորդող Տեսնեղորոք գահակալութեան յիշատակի հանգիստութեան: Ապա կատարուեցաւ քահանայական կոչման արարողութիւնը, որմէ ետք Միաբանութիւնը ընդնեցէք զՏէր Հարապետը երգելով բարձրացաւ Պատրիարքարան:

— Իրիկնաղէմին, Մայր Տաճարին մէջ կատարուած Վեկեղէչի և Հովնան կարգերուն նախագահեց Գերշ. Տ. Սուրեն Արքեպս.:

● Կիր. 21 Յուլիս. — ՎԱՌԻՎԱՌ (Այլակերպութիւն Տեսնեղ): Ամեն. Ս. Պատրիարք Հայրը օրուան հանգիստար Ս. Պատարագը մատուց Մայր Տաճարի Աւագ Սեղանին վրայ և կուսակրօն քահանայ ձեռնադրեց Ս. Աթոռոյս ընծալարանի չորս սարկաւագները (տես էջ 216):

— Կէսօրէ ետք, Լուսարարապետ Գերշ. Տ. Հայրիկ Եպս. նախագահեց Մայր Տաճարին մէջ պաշտուած Անդաստանին: Իսկ ժամերգու-

թենէն ետք, Ամեն. Ս. Պատրիարք Հայրը կատարեց նորընծաներուն վեղարի տրւութիւնը:

● Բշ. 22 Յուլիս. — Յիշատակ մեռելոց: Մայր Տաճարի Ս. Գլխադրի մատրան մէջ պատարագեց Հոգշ. Տ. Յովսէփ վրդ. Մամուր: Ապա, Գերշ. Տ. Սուրեն Արքեպս. նախագահեց հոգեհանգստեան կարգերուն, պաշտուած նախ Մայր Տաճարին մէջ, ապա Տաճարի Գաւթի և ամենէն ետք Զամ-Թաղի գերեզմանավայրը:

● Գշ. 23 Յուլիս. — Կէսօրէ ետք ժամը 4ին, Ս. Յարութեան Տաճարին ներս կատարուեցաւ Տնօրինական Սրբատեղեաց այցելութեան բացատիկ Թափոր, իրեանէն և Սիւրբայէն ժամանած նորընծայ արեղաներու ընտանեկան պարագաներուն և այլ ուխտաւորաց համար: Թափորի իւրաքանչիւր հանգրուանին, Թափորապետ Հոգշ. Տ. Կիրեղ վրդ. Գաբրիկեան ուխտաւորներուն տուաւ Ս. Տեղեաց վերաբերեալ լուսարանութիւններ:

● Ուր. 26 Յուլիս. — Նախատօնակին ի Ս. Յակոբ նախագահեց Լուսարարապետ Գերշ. Տ. Հայրիկ Եպս.:

● Եր. 27 Յուլիս. — Ս. Բաղէտի առաքելոցն և Սեղիսոյ կուսին: Ս. Պատարագը մատուցուեցաւ ի Ս. Գլխադրի ժամաբարն էր Հոգշ. Տ. Արշակ Արդ. Խաչատուրեան:

● Կիր. 28 Յուլիս. — Ս. Պատարագը մատուցուեցաւ ի Ս. Յարութիւն, Ս. Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ մէջ: Ժամաբարն էր Հոգշ. Տ. Կիրեղ վրդ. Գաբրիկեան:

ՊԱՇՏՈՆԱԿԱՆՔ

● Բշ. 8 Յուլիս. — Ուստ էլ Գրիթի Խորին երեսաղէմ բերեւելուն առթիւ, Վսեմ. Կառավարչին կողմէ կատարուած բացման հանգիստութեան ներկայ եղան Հոգշ. Տ. Կիրեղ վրդ. Գաբրիկեան և Տիար Կարպիս Հինգլեան:

● Կիր. 14 Յուլիս. — Յրանալի ազգային տօնին առթիւ, Յրանալի ընդհ. Հիւպատոսին կողմէ, Ամպասատոր պանդոկի մէջ տրուած ընդունելութեան ներկայ եղան Լուսարարապետ Գերշ. Տ. Հայրիկ Եպս. Ասլանեան և Տիար Կարպիս Հինգլեան:

● Եշ. 18 Յուլիս. — Սպանիոյ ազգային տօնին առթիւ, Սպանիական ընդհ. Հիւպատոսին կողմէ, իրենց Հիւպատոսարանին մէջ տրուած ընդունելութեան ներկայ եղան Լուսարարապետ Գերշ. Տ. Հայրիկ Եպս. Ասլանեան և Տիար Կարպիս Հինգլեան:

● Եր. 20 Յուլիս. — Պեղծաբանի ազգային տօնին առթիւ, Պեղծաբանական ընդհ. Հիւպատոսին կողմէ, իրենց Հիւպատոսարանին մէջ տրուած ընդունելութեան ներկայ եղան Լուսարարապետ Գերշ. Տ. Հայրիկ Եպս. Ասլանեան և Տիար Կարպիս Հինգլեան:

ՅՈՎ. ՀԱՆՆԷՍԻ ԱԻԳ. ՊԱՊ

Աւագանի անունով Անճէլօ ծիողէփիէ Ռոնքալլի ծնած է 25 Նոյեմբեր 1881ին, Իտալիոյ Տիւսիւր, Սօթթօ իլ Մօնթէ աւան, Ալպան լեռնաշղթայի սկզբնաւորութեան:

Ընտանեօր. փոքր ազարակապաններ էին, աշխատանքի լծուած: Երեկոյեան աղօթքէն յետոյ, ծերունի հօրեղբայր մը Ս. Գիրք կը կարդար, եւ երկար ատեն այսպէս վարժուելով, Անճէլօ մարմնով առողջ եւ զգացումով փափուկ, առանձնանալ սիրեց ընթերցման մէջ, ու ծագում առաւ դանդաղ բայց տպահով կրօնաւորելու իր փափարը:

Մօտերը դպրեմանը մը կար, բայց սույ էր կրթութեան սակը: Ինը տարեկանին կը յանձնուի մերձակայ գիւղի կրօնաւորին՝ լատիններէն սորվելու: Շրջան մը ետք իր ընտանիքը մեծ գոհողութիւններով զինք կը ղրկէ Պէրկամայի դպրեմանը, ուրկէ քիթ տարիներ յետոյ կտակէ մը օգտուելով Հոռոմ կ'երթայ ուսանելու:

8 Յունիս 1904ին արեգայ կը ձեռնադրուի, իր անդրանիկ պատարագը Ս. Պատրիկ մայրեկեղեցոյ մէջ կը մատուցանէ: Հոն մեծ բախտաւորութեամբ օրուան Պիոս Ժ. Պապին կը հանդիպի: Յաջորդ տարի Պէրկամայի նոր եպիսկոպոս ազնուական ու կարող Ռատինիի քարտուղար կ'ըլլայ եւ այդ պաշտօնը կը վարէ 9 տարիներ, այդ շրջանին ծանօթանալով Աշիլ Ռաթթիի, ապագայ Պիոս ԺԱ. Պապին: Կ'աշխատի եւ իր ուսումը կը շարունակէ: Սոաջին մեծ պատերազմին կը զինուորագրուի ու կը ղրկուի այնպիսի միջավայր մը ուր կրօնաւորները շատ չէին յարգուեր:

Պատերազմի վերջաւորութեան Պէրկամայի մէջ կը հիմնէ Իտալիոյ սոսաջին Սոսանողաց Տունօր, հոն կը մնայ մինչեւ 1921: Հոռոմէն Կարտինալ Վան Ռօսսում զինք կը կանչէ Պենետիկանա ԺԵ. Պապի թեպագրութեամբ, Հատատոյ Տարածման անօրէնութեան: Հոն Աշիլ Ռաթթիի մօտ կ'ըլլայ, որ սրպէս Պիոս ԺԱ. զինք կը ղրկէ գանազան գործերով Ֆրանսա, Պելճիքա, Հոլանտա, Կերմանիա, Պուլկարիա. 1925ին Ռոնքալլի կ'անուանուի Արքեպիսկոպոս Ալ օրօրիսի, իբր նշանաւրան ընտրելով «Եպիսկոպոս Ժիւն եւ Հնագանդութիւն», տեանելով թէ խաղաղութիւնը հնագանդութեամբ կ'ըլլայ:

1931էն՝ որպէս Պապական Նուիրակ շիման մէջ կը գտնուի Օրթոտոքսներու հետ ու իր մէջ կը հասունայ եկեղեցիներու Միութեան համար աշխատելու փափարը. Պուլկարիայէն կ'անցնի Թուրքիա, Յունաստան: Պաբգ կը խօսէր եւ համարձակ. դարձ-դարձիկ իմաստներէ կը խուսափէր. Թուրքիոյ մէջ ժողովրդականութիւն կը շահի երբ իրենց եկեղեցոյ հասարակ աղօթքները թուրքերէնի թարգմանել կուտայ, որոնք մինչ այն լատիններէնով կամ ֆրանսերէնով կ'արտասանուէին:

1944 Դեկտեմբերին Նուիրակ կ'ըլլայ Փարիզի: Ֆրանսական կառավարութիւնը դժգոհ էր այդ շրջանին Ֆրանսա եղող երեսուն եպիսկոպոսներէ եւ կ'ուզէր վտարել գա-նոնք երկրէն դուրս: Ռոնքալլի կը միջամտէ եւ երեքը միայն կ'արտաքսուին: Դժուարին կացութիւններու մէջ դիւանագիտական բարձր կարողութիւնն ցոյց կուտայ, մտաւորութիւն կը շահի եւ այս արդիւնքն էր իր ուղղամտութեան եւ նշմարիտ պարզութեան:

1953ին Պիոս ԺԲ. զինք Կարտինալ եւ Վենետիկոյ Պատրիարք կ'անուանէ: 1958ին Պապը կը ներկայացնէ Լուրտի հարիւրամեակի հանդիսութեանց: Պիոս ԺԲ. ի վախճա-նումէն ետք (9 Հոկտ. 1958) անոր յաջորդ կ'ընտրուի 28 Հոկտեմբերին, իսկ գահ կը բարձրանայ 4 Նոյեմբերին:

Որդէն 77 տարեկան էր երբ ընտրուեցաւ այդ բարձրագոյն պաշտօնին ու ամէն ոք կը սպասէր որ «փոխանցման շրջանի մը աննշմար պապ» ըլլայ: Կը զարմացնէ աշխարհը իր արմատական փոփոխութիւններով եւ ուրիշներու համարձակածները կատարել տալով: Վատիկանի Բ. եկեղեցական Համաժողովը կը գումարէ անցեալ Հոկտեմբերին, ուր շարք մը որոշումներ կը արուին Կաթոլիկ եկեղեցոյ «բարեկարգութեան»: Կ'աւանդէ իր հոգին երկուշարթի, 3 Յունիս 1963ին, երեկոյեան ժամը 8.49ին, քաղց կեղէ, երբ տակաւին շատ գործ ունէր կատարելիք: Կը թաղուի Եշ, 6 Յունիսին:

«Յիշատակն արդարոց օրհնութեամբ եղիցի»:

ՀՈՌՎԱՄԱԿԱՆ ԿԱԹՈՒԿ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ

ՆՈՐԸՆՏԻՐ

ՊՕՂՈՍ Զ. ՊԱՊԸ

(ԿԵՆՍԱԳՐԱԿԱՆ ԳԻՄԵՐ)

Աւագանի անունով ձիովանի - Պաթթիսթա Մանթինի ծնած է 26 Սեպտեմբեր 1897ին, Իտալիոյ Նիսիսը գտնուող Կոնչիլիոյ փոքր զիւղը, 8 քիլոմէթր Պրէլիա քաղաքէն, ոչ շատ հեռու իր նախորդ Յովհաննէս ԻԳ.ի ծննդավայրէն:

Իր հայրը ձիորճիօ Մանթինի (1860-1943) եղած է արդի Իտալիոյ ընկերային, քաղաքական եւ մշակութային կեանքի ճիւղնադիրներէն մին: Մայրը՝ Ճոտիթ, իր միջավայրի եկեղեցական շարժումներու սիրներէն մին էր: Իր երկու եղբայրներէն մեծը՝ Լուդովիկո, փաստաբան եւ երեսփոխան է: Կրտսերը՝ Ֆրանչիսքո, բժիշկ:

ձիովանի - Պաթթիսթա իր նախնական ուսումը առած է անդուշի Յիսուսեանց վարժարանը, յետոյ աստուածաբանութիւն ուսած Պրէլիոյ դպրեմանը: 1920ին կուսակցութեան քաջանայ կը ձեռնադրուի եւ Հոռոկներէն կատարելագործուելու հետ կը հետեւի պետական համալսարանի, Գրիգորեան համարանի եւ պետական կրօնաւարներու կրթարանի դասընթացներուն: Ապա կը զաննէր զայն Վատիկանի քարտուղարութեան մէջ, ստանձնելով միաժամանակ կաթոլիկ համալսարանական ուսանողներու համամիութեան Հոռոկեան բաժնի երէցութիւնը, որը փափուկ պաշտօն մըն էր, վասնզի օրուայ ֆաշիսթ կառավարութիւնը իր պետականացման սկզբունքին յիսած, լաւ այլով չէր զիտեր որեւէ շարժում, որ չէր «յարմարեր» իր ծրագրին: Մանթինի արագօրէն ժողովրդականութիւն կը շահի: Իր կեանքի 65 տարիներու ընթացքին իր հանդարտութիւնը մէկ անգամ միայն աւրուած տեսնուած է՝ 10 Յունիս 1940ին, երբ Իտալիա պատերազմի մտաւ: 1930ական շրջաններուն երկու դրդացնող զրբեր կը հրատարակէ. — Թարգմանութիւն մը «Անձնական կրօնի», Հ. Է. Դոնո տը Կրանմէզոնի, Յիսուսեան, եւ «Ներածական Բրիտանի

ուսման», իր իսկ դասընթացներու շարքը համալսարանականներուն: Իր նախկին ուսանողներէն շատեր այսօր բարձր դիրքեր կը զբաղեն Իտալիոյ ամէն կողմ:

Եւ այդ ամենէն առաջ կրօնաւոր մըն է, Մեծ պահոց ընթացքին այլ օրերու՝ կանոնաւոր կերպով կը հետեւէր իր զանուած քաղաքի «Լապի Նանապարհ»ի եւ «Եօթը եկեղեցեանց այցելութիւն» թափօրներուն: Աղքատաւէր էր չափազանցուած տեսակէն, ունեցածը չբաւարներուն բաժնած է շարունակ: 1954ին Իտալիոյ մեծ թերթերէն մին կը գրէր հրապարակաւ թէ «Մանթինի քան մը չաւի»... քույր ունեցածը թշուառութիւն ամուրելու յատկացուցած է: 1939ին կը կոչուի փոքրուս Վատիկանի պետական քարտուղարութեան, եւ իր օրով է որ ոչ-իտալացի կրօնաւորներ սկսած են պաշտօնավարել այդ քարտուղարութեան ներս: 1953ին իր ժողովրդականութիւնը գագաթնակէտին կը հասնի երբ կը մերժէ, Փարիսիի հետ, Պիոս ԺԷ.ի կողմէ կարտինալանալու հրաւերը, որով վրոյ կը նշանակուի առաջնորդ Միլանոյի, որ փարիզի հետ աշխարհի մեծագոյն թեմն է: Երբ պաշտօնական մուտք կը գործէ Միլանո որպէս այդ, 4 Յունուար 1955ի մայրամուտին, իր թեմի սահմանագրու զանուած Վատիկանի կամուրջը անցած պահուն ինքնաշարժը կը կեցնէ, վար կ'իջնէ անձրեւին տակ, ծունկի կուգայ թաց մայթին վրայ, կը համբուրէ հողը որ Աստուած իրեն տուած էր կառավարելու, եւ քանի մը վայրկեան հոն այդպէս կ'ինքնամոգիւտի աղօթքով: 1958ին կարտինալութիւն կ'ընդունի Յովհաննէս ԻԳ.ի ստիպման վրայ:

Վատիկանի ժողովին մէջ լուսկեաց է եղած, մէկ անգամ միայն ընդմիջելով վիճարանութեան մը: Վատիկանի մէջ ապրած է այդ օրերուն Յովհաննէս ԻԳ.ի հրաւերով: 7 Յունիս 1963ի իր դամբանականը Յովհաննէս ԻԳ.ի վրայ արծազանգած է ի սփիւռս աշխարհի: 21 Յունիս 1963ին, Ուրբաթ օր, Պապ Կ'ընտրուի 80 կարտինալներու քուէով, Պօղոս Զ. անունով, ըլլալով 262րդ Պապը Հռոմի եւ Կաթոլիկ աշխարհի եւ զահ կը բարձրանայ Կիրակի, 30 Յունիսին:

ՅՈՎ.ՍԷՓ ՎՐԴ. ՄԱՄՈՒՐ

Հ. Բ. Ը. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ԽՕՍԳԸ

ՓԱՐԻՋԻ ՊԱՌԱԿՏԻՉ ԵԱՐԺՈՒՄԻՆ ՄԱՍԻՆ

ՀԻՄՆԱԿԱՆ ՀԱՐՑԸ ԵՒ ՅԱՐԱԿԻՑ ԿԵՏԵՐԸ

Յաննաթողովին այս անտեղիտալի կեցուածքին առջև, Միջ-Երջանակային գումարումի մը մեր ծրագրերը առժամաբար առկախուեցաւ, դէպքերը այլապէս ալ արագ ընթացք մը ստացած ըլլալով, ինչպէս պիտի տեսնենք:

Միակ զիջողութիւնը, ըստ երևոյթին անմեղունակ . . . , զոր Փարիզ ըրաւ Ժոնէի այդ խօսակցութեանց առթիւ, իրենց իրաւական տարակարծութիւնները իրաւախօնութեան մը եմթարկելու առաջարկն էր:

Բայց, նախ որ, ըստ իրենց պահանջին, իրաւախօնութիւնը պիտի կատարուէր լոզանի դատարանէն նշանակուած դատաւորի մը կողմէ, ինչ որ մեր թէ՛ Զուիցերիացի եւ թէ՛ հայ փաստաբանները անընդունելի նկատեցին, որովհետեւ այդ կերպով մեր իրաւունքները պիտի սահմանափակէին եւ մենք պիտի զրկուէինք օրինական կարեւոր պաշտպանողական միջոցներէ: Երկրորդ, այդպիսի իրաւախօնութիւն մը խնդրոյ առարկայ կը դարձնէր Միութեանս գերագոյն Մարմինը՝ Ընդհանուր Ժողովին որոշումները, սահմանադրական տնօրինութիւնները եւ անդամներու ջախջախիչ մեծամասնութեան մը կամքը: Կեդրոնական Վարչ. Ժողովը ո՛չ մէկ իրաւախօնութիւն ունէր նման ծանրակշիռ եւ պատասխանատու յանձնառութիւն մը ստանձնելու:

Մեր գործնական, խոհական, նեոատես մտահոգութիւններն ու թելադրանքները եղած էին, ընդհակառակը, մեր ուշադրութիւնը կեդրոնացնել ապագայի ծրագրումներու վրայ, հանդիստ թողլով անցեալ մը որուն համար հպարտ ենք, եւ որ, ամէն պարագայի տակ, խնդրոյ առարկայ ընել շինարար, իրաւալատ ու Միութեան վարկ բերող ընթացք մը չէր:

Վերջին տեսակցութեան մը միջոցին, Սեպտեմբեր 19ին, Տիար Ալեք Մանուկեան հանդիսաւոր կոչ մը ըրաւ, որ դատական իրաւախօնութեան եւ միջոցներէ նեոու կենան ու ինք, իրը նախագահ Միութեան, երբեք չէր կրնար արտօնել նման գործելակերպ մը, եւ հրաւեր կարգաց որ մեր Կանոնադրական կամ բարեկամական ներքին միջոցներուն մէջ փնտռենք որ եւ է լուծում:

Անոգուտ քանք ու կոչ, դարձեալ եւ դարձեալ՝ Փարիզ անդրդուելի կը մնար անհաշտ գետնի վրայ:

Պատասխանուեցաւ մեզի որ դատական իրաւախօնութեան իրենց առաջարկը հուսկ զիջողութիւն մըն էր, եւ քանի որ կը մերժուէր, իրենց ուրիշ բան չէր մնար ընել բայց եթէ լոզանի դատարանին զիմել, արժեցնելու համար իրենց տեսակէտը, այսինքն ամէն ինչ ապօրինի ու անվաւեր հռչակել տալ 1955էն ի վեր . . . :

Անպաշտօն այդ խօսակցութիւնները վերջ կը գտնէին նոյն իրիկունը:

Երեք շաբաթ ետք, Հոկտեմբեր 10ին, Փարիզ կը բանար իր ծրագրած դատը Միութեանս դէմ, նոյն յամառ ու աւելի ծայրայեղ պահանջներով: Այժմ լոզանի դատարանէն կը սպասեն, արդարեւ, հաստատումը ոչ թէ լոկ 1955էն առդին Միութեան կարգաւորութեան, այլ խնդրոյ առարկայ կ'ընեն 1940էն ի վեր . . . այսինքն վերջին համաշխարհային պատերազմի ընթացքին Հ. Բ. Ը. Միութիւնը Փարիզի իսկ տնօրինութեամբ Ամերիկա փոխադրուելուն թուականէն ի վեր՝ գոյութիւն ունեցող կացութիւնը:

Եւ խորհիւ որ այդ Ամերիկան է որ փրկեց Միութեան բարոյական եւ նիւթական գրամադուսը 1940էն առդին, եւ փրկած եղաւ այդ կերպով Միութեան գոյութիւնն իսկ, ապահովելով անոր վերապրումը, եւ Ամերիկայի մեր Երջանակն է որ այսօր եւս կը մնայ միշտ ողնաւոր Հ. Բ. Ը. Միութեան, իր բազմաազար անդամներով, նիւթական մեծ կարելիութիւններով, աշխոյժ գործունէութեամբ:

Դատարան զիմած են նախկին Յաննաթողովին 15 անդամներէն միայն 11 հոգի: Տիար Երուանդ Հիւսիսեան, Միլանէն, Ատենադպրի Տիար Գրիգոր Պահրի, Փարիզէն, քաշուած են Յաննաթողովէն պատահաբանեալ հրաժարականներով. իսկ Վերապատուելի Գ. Սիւլեան, Փարիզէն, Տիար Օննիկ Թադէոսեան, Մարտիլիայէն, քացուած դատներուն մասնակից չեն:

Դատ բացող վերոյիշեալ 11 հոգիներէն երկուքը ապօրինի կերպով Յանձնաժողովէն ներս առնուած են, կեդրոնական վարչութիւնը մերժած ըլլալով անուանումն ու վաւերացումը: Իրականին մէջ, հետեւաբար, 15 հոգիներ կազմի մը վրայ 3 հոգիներ պատասխանատու կը նկատենք բացուած դատերուն, որոնցմէ եթէ կրաւորական հետեւողներուն հաշիւը կատարենք, բուն պարագայութիւնը կը մնան Տոբթ. Ա. Պիլյուբեան և Հ. Թոփաքեան Փարիզէն և Ե. Փիլիպոսեան Փրնէկէն, որով չափ բան կը հասկցնէ . . . Զարեհ Պէշ նուպարի պատգամին մէջ ակնարկուած 2-3 հոգի բացատրութիւնը: Այս վերջին երեքներն են բուն պատասխանատուները:

Նոր հարակամ քայլ մը տեսիլ ևս յատկ դարձուց Փարիզի խմբակին զիմպիժը, անոնց համար գտնէ որոնք կը տարակուսէին այդ մասին:

Մինչ անոնք քանիցս յայտարարած էին թէ իրենց բանալիք զատը գտն իրաւական աստմանի մէջ պիտի մնար, և պիտի ըլլար լոկ իրաւական հաստատում մը, օգտուելով մեր հետաւորութիւնէն և ի քաղաքայութեան անոնք յաջողած են, Զուիցերիական զատարանի մը բարեմաստեղան հանդէպ մատահանական զեղծումի մը սխալարձութիւնն ալ կատարելով, անհիմն պատճառաբանութեանց վրայ լողանի: Հաշտաբար Ատեանէն ձեռք ձգել որոշում մը, որով զուիցերիացի նոտար մը խնամակա՛լ կը կարգուէր, *fiduciary* . . . Հայ Բարեգործական Ընդհանուր Միութեան, իբրեւ իրաւական մատակարար:

Կեդրոնական վարչութիւն, անմիջապէս որ այդ լուրը ունեցաւ, բոլոր օրինական անհրաժեշտ գործողութիւնները կատարեց և յաջողեցաւ կասեցնել նախ և ապա ջնջել տալ, նման անարդարանալի և ապօրինի տնօրէնութիւն մը, ինչպէս հանգամանքէն պարզուած է մեր այս պաշտօնական հրատարակութեան Դ. մասին մէջ:

Իսկ միւս զատը կը հետեւի իր բնականոն ընթացքին:

ԵԶՐԱԿԱՅՈՒԹԻՒՆ

Կեդրոնական վարչութիւն, խզի աւելնայն հանդարտութեամբ ու պազարիւնութեամբ կը զիմարէ բացուած դատերը, ու մտած է որ Զուիցերիական Արդարադատութիւնը ինք իսկ պիտի դա՛յ Փարիզի ապերառաններուն զգացնել իրենց բուն չափն ու սահմանը:

Մինչ այդ, մեր այս լուրագիրը պարզած եղաւ կացութիւնը իր բոլոր կողմերով, բնականաբար չափ սեղմ և դուստ գիծերով մէջ:

Առէն որ հիմա կրնայ ըմբռնել թէ ինչո՞ւ և որո՞նց պատասխանատուութեամբ ձախողեցան համերաշխ լուծումի մը ներքին բոլոր փորձերը:

Ի վերջոյ, մանաւանդ գերազոյն և հիմնական կէտերու մէջ, կարելի չէր թոյլատրել որ ալ մը անդամներ, ովքեր ալ եղած ըլլան անոնք, յանդգնին անսխալականութեան մեծաշնորհ տալ իրենք իրենց ու պարտագրել իրենց կամքը զանդուածային մեծամասնութեան մը վրայ: Միութեան միակ տէր ու տիրականի հովեր ալ առնելով, իրենք՝ բաղդատաբար նորեկներ՝ իբր թէ եղած ըլլալով միակ հարազատ ժառանգորդները Հիմնադիր Պոպոս նուպարի նուիրական գործին . . . :

Մենք հոս զգուշացանք Զուիցերիականին ու Ամերիկեանին իրաւական բաղդատականք ընկել: Ասոնք հարցեր են՝ որոնց նկատմամբ մէն-մի անգամ կրնայ ազատօրէն իր տեսակէտը ունենալ, մանաւանդ լաւ իրազեկ գառնալէ ետք անոնց ամբողջական տուիքներուն:

Ար փափաքինք սակայն, մասնաւոր կերպով մասնանիշ ընել երկու պարագաներ:

Ա. Մեր Միութիւնը, ցրուած հայութեան մը օրինական տարրեր կարգուսարքերու պահանջներուն զէմ յանդիման, կրցած էր, տեսականօրէն ու գործնական գեանի վրայ, նպատակայարմար լուծում մը տալ իր գոյավիճակին, ջանալով օգտուիլ թէ՛ Ամերիկեան իրաւական վիճակի մը և թէ Զուիցերիական իրաւական վիճակի մը առաւելութիւններէն, ու ջանալով նաեւ հաշտ պահել գանոնք իբրարու հետ:

Տրուած պայմաններուն մէջ, որովհետեւ, որքան ալ վիճինք, խեղալ լուծում մը չկայ:

Մեր կարծիքով լատագոյն լուծումը կը հիմնուի մեր ներքին հասկացողութեան, մեր անկեղծ ոգիին վրայ, որով կը զարմանալին տարրեր օրէնքներէ առաջ եկող անբաւարարութիւններ:

Այս ոգիով է որ, խեղալ լուծում մը չըլլալով հանդերձ, մեր Միութիւնը կրցած է արգիւնաւորել, իր սկզբնական շրջանին, Եզրայտական կանոնագրութիւնը: Այդ կերպով է որ, յետոյ, Զուիցերիական կանոնագրութեամբ, կրցած է անուանապէս կեդրոն ունենալ Լոզան, յետոյ, Զուիցերիական կանոնագրութեամբ, երբ գրեթէ ոչինչ՝ մենք լողանի մէջ, ու բուն կեդրոնը պահել նոտարի մը Դրասենեակը, երբ գրեթէ ոչինչ՝ մենք լողանի մէջ, ու բուն կեդրոնը պահել Փարիզի մէջ: Այդ ոգիով է որ յաջողած է և պիտի շարունակէ յաջողիլ ներկայ գոյավիճակը:

Ոչ ոք է, ոչ իսկ որևէ կառավարություն է կամ դատարան է, զանգառ կայ այս մասին և մեր Միությունը բարձր վիճակի մէջ է:

Ելելի արուեստական վէճ մը ստեղծել, յանուն ապագայ անհիմն մտահոգութեանց խռովել ներքին ու արտաքին կեանքը Միութեան, մասնանիութիւնը, ամէն չափազանցութիւններով, փոխանցումի սա կամ նա իրական կեանքի, եթէ թերի իսկ կայ, շահագործել զայն, Հ. Բ. Բ. Միութեան մէկ օրկանին **Ծիւարարի** մէջ, արար աշխարհի կարծել տալով որ ծանր բաներ տեղի ունեցած են ու Հ. Բ. Բ. Միութիւնը փտանցի մը առջիկ, այդ շահագործումը հասցնել մինչև այն աստիճանին որ վէճը տարուի օտար դատարաններու առջիկ ու հոն պահանջուի 1940էն ի վեր մեր Միութեան գոյավիճակին բեկանումը, այսպիսի շարժում մը, չի կրնար երբէք զայ մեր Միութեան իսկական բարեկամներու կողմէ:

Բ. Ամէն վիճակ, մանաւանդ Միութեան մը համար, կատարելագործելի է:

Բայց այդպիսի աշխատանք մը, մանաւանդ մերինն նման աւելի քան կրնազարեան մեծ կազմակերպութեան մը համար, կրնայ տարուիլ համբերութեամբ, խոհականութեամբ, ներքին ընդհանուր հակադրութեամբ, շինարար սգիով, ոչ թէ կոռուպանութեամբ, սպառնալիքներով, ամբարտաւանութեամբ:

Ոչ թէ ներքին ըմբոստութեամբ մը՝ որուն բոլոր յատկանիշները ունի փարիզի շարժումը:

Փարիզի պատասխանատու անդամները հետևաբար, իրենց գործելակերպով յիասթ թերի, առանց ասոր կամ անոր իսկ կասկածամտութեան, թէ իրենք Հ. Բ. Բ. Միութիւնը իսկապէս սիրող անկեղծ անդամներ չեն:

Կեդրոնական Վարչութիւնս խզեց ամէն յարաբերութիւն անոնց հետ:

Եւ Միութեանս բոլոր Շրջանակները, Մասնաճիւղերը, անդամները ևս, հետեւելով կեդրոնիս, իրենք ալ արդէն ամէն յարաբերութիւն խզած են այդ խմբակին հետ:

Յիշենք թէ Եւրոպայի Շրջանակէն, — քանի որ Փարիզ այդ շրջանակէն կը հառէ —, Մանչէսթըր, Լոնտոն, Միլանո, Վիեննա, Յունաստան և Ֆրանսայի Շրջանակէն ալ կարգ մը Մասնաճիւղեր կեդրոնական Վարչութեանս կողքին են: Վստահ ենք որ Ֆրանսայի մէջ ուրիշ Մասնաճիւղեր ևս, լուսարանուելով, պիտի անդրադառնան կացութեան բուն նշանակութեան:

Զուիցերիական Դատարանին վճիռէն առաջ իսկ, Հ. Բ. Բ. Միութիւնը իր համայն անդամներով, Շրջանակներով, Մասնաճիւղերով, այս կերպով արձակած է արդէն իր դատարարութեան անվերապահ վճիռը փարիզի պատասխանատուներուն քանդիչ գործունէութեան դէմ, հետեւելով Պատուոյ Նախագահ Զարին Պէյ Նուպարի Ուղարկման 20, 1962ի պատգամով տրուած հրապարակային ծանր դատապարտութեան:

Եւ այս ներքին անկարգապահութիւնը առիթ կը դառնայ, որ նոր հաւատքով և անձնութեամբ փարինք մեր ազգային այս մեծ կազմակերպութեան նուիրական նպատակներուն:

(Վերջ՝ 4)

تصديدها - بطريق كية الارمن الارثوذكس المدير والمحرر المسؤول - صاحب النافذة رئيس الاساقفة هايكازون أبراهاميان
تطبع في مطبعة دير الارمن - القدس
يوليو ١٩٦٣

Proprietor - His Beatitude the Armenian Patriarch of Jerusalem. Armenian Patriarchate, Jerusalem.
Editor - Archbishop Haigazoun Abrahamian. Armenian Convent, Jerusalem.
Printed by the Armenian Convent Printing Press, Jerusalem.

**«ՍԻՈՆ»Ի ԽՄԲԱԳԻՐՈՒԹԻՒՆԸ ԵՒ ԿԻՒԼՊԷՆԿԵԱՆ ՄԱՏԵՆԱԴԱՐԱՆԸ
ՇՆՈՐՀԱԿԱԼՈՒԹԵԱՄԲ ՍՏԱՑԱԾ ԵՆ ՀԵՏԵՒԵԱԼ
ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ**

- Տեղեկություն Սիմոնեան Հասասուրեան (1962-1963): Նուէր Անուշաւան Սիմոնեանէ: (Հայերէն և Անգլերէն): Պէյրուս, 1963, էջ 21:
- ձրագ (Գիրք Ե.) - Ա. Ա. Պետրիկեան: Նուէր Ամերիկայի Հայ Միութիւն. Ընկերակցութ. էն: Նիւ Եորք, 1963, էջ 286:
- Սփիւռք եւ Հայրենիք (Տպաւորութիւններ և Դատուիներ): Անդրանիկ Անդրէասեան (Նուիրատու): Հրատ. «Զարթոնք» Օրաթերթի, Պէյրուս, 1962, էջ 261:
- Ս. Ներսէս Շնորհալի (Իր ծննդեան 860ամեակին առթիւ), Իր կեանքը, գործունէութիւնը և ստեղծագործութիւնը - Արսէն Ա. Քէնյ. Սիմէօնեանց (Նուիրատու): Պոսթըն, 1962, էջ 36:
- Առիւծի Բերեկէ (Թերահասներու համար): Հրատարակութ. և Նուէր Ճիզմէճեան Գրատան: Հալէպ, էջ 180:
- Յոլքեր Կենաց Բանեկ (Հատոր Ա.) - Պատրաստեց Դ. Կ. Ճիզմէճեան: Հրատ. և Նուէր Ըստ վերնոյն: 1953, էջ 112:
- Բաց Նամակ Խորհրդանայ Գրող Հրանդ Հրահանի Հայաստան Այցելած Թուրքիոյ Դիւանագետ Կորուքուրթին - Գրադաճառ-Հրատարակիչ Կ. Տօնիկեան (Ներտ.): Պէյրուս, էջ 10:
- Հոլիի Թերուումներ (Թերթուածներ և արձակ էջեր) - Յովսէփ Թըզըրեան (Նայրուպի, Քէնյա) (Նուիրատու): Տպ. Պէյրուս, 1963, էջ 45:
- Պատմութիւն Ս. Դ. Հնչակեան Կուսակցութեան, 1887-1963 (Բ. Հատոր) - Խմբագիր՝ Արսէն Կիտուր (Նուիրատու): Պէյրուս, 1963, էջ 636:
- Բանբեր Մասնագաւառների Թիւ 6: Նուէր Երեւանի Մատենադարանէն: Երեւան, Հայկական ՍՍԻ ԳԱ Հրատարակչութիւն: 1962, էջ 550:
- Սփիւռք եւ Հայրենիք - Ըստ թիւ 90ի, սակայն Նուէր «Զարթոնք»էն:
- Կարսը եւ Ալապքը Առօն (Վէպ) - Էլլէն Բիւզանդ: Նուէր Մ. Չարաբէկեանէ: Թէհրան, 1962, էջ 325:
- Տօթքօր Գարեգին Վարդապետեան (Ինքնակենսագրութիւն և վկայութիւններ իր մասին): Նուէր Վ. Վարդանեանէ: Պէյրուս, 1962, էջ 271:
- Սայեաք Նովա Մրգարան (Գրդ Տպագրութիւն): Հրատարակութիւն և Նուէր Ճանօ Վահանատան, Հալէպ, 1963, էջ 200:
- Աղօթագիրք Կիպրիանոս - Պէյրուս, Տպ. Կ. Տօնիկեան, 1963, էջ 160:
- CLARION - Haigazian College Year Book (1962-1963). Beirut, 1963, pp. 50.
- THE ENTERPRISING AMERICANS - A Business History of the United States. John Chamberlain. Presented by the Freedom Fund Inc. Harper & Row, Publishers. New York & Evanston, 1963, pp. 282.
- THE PILLARS OF THE ARMENIAN CHURCH - Compiled and edited by Dickran H. Boyadjian. Presented by Peter Adamian. Watertown, Baikar Press, 1962, pp. 426.
- THE OTHER EXODUS - Erskine B. Childers. The Directorate General of Press & Information & Publication. Amman. Printed in the Printing & Publication House. Pp. 11.
- HOW TO UNITE THE ARAB WORLD - His Majesty King Hussein. The Directorate General of Press & Information & Publication. Amman. Printed in the Printing National Press. Pp. 20.
- PROMINENT PERSONNEL OF THE ACADEMIES OF SCIENCES OF THE USSR & UNION REPUBLICS - Issued and presented by the Institute for the Study of the USSR. Series II. No. 87. Munich, 1963, pp. 71.

ՆՈՐ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԱԾ ԵՒ ԳԻՆԵՐԸ ՓՈՓՈԽՈՒԹԻՒՆ ԿՐԱԾ ԳԻՐՔԵՐՈՒ ՑԱՆԿԸ

ՅՈՐԴ. ՖԻԼՍ

ԱԶԳԱՊԱՏՈՒՄ, Հայ Ուղղափառ եկեղեցւոյ անցքեր սկիզբէն մինչեւ մեր օրեր, յարակից ազգային պատգամներով պատմութեամբ, Մաղաքիա արքեպիս. Թրմանեան, Մասն Գ., տպ. 1927, Երկսիւն, էջ Ժե + 3377 - 5522: (Կազմութեամբ):	2000
ԱՆԴՐԱԳԱՐՁՈՒԹԻՒՆՆԵՐ, (Հ. Ս. Կոզեանի «Հայոց եկեղեցիներ» գործին աւելում), ԵԱՏ, Բ. տպգր. 1963, էջ 47:	150
ԱՐԱՐՈՂՈՒԹԻՒՆ Ս. ՊԱՏԱՐԱԳԻ, Բ. տպագրութիւն, 1946, էջ 196: (Կազմութեամբ):	150
ԱԻԵՏԱՐԱՆ ԱՏԵՆԻ՝ (ՍՊԱՌԱՍ):	
ԱԻԵՏԱՐԱՆ ԻՒՂԱԲԵՐԻՑ, Հորս աւետարանիչներու պատկերներով, Բ. տպգր. 1900, էջ 13: (Կազմութեամբ):	700
ԱԻԵՏԱՐԱՆ ԶԱՇՈՒ, Տօնացոյցի Բ. հատորով միասին, տպգր. 1868, էջ 257 + 83: (Կազմութեամբ):	1200
ԲԱՌԱԳԻՏՈՒԹԻՒՆ կամ Ուր մասունք բանի հայերէն ֆերականութեան, Եղիշէ արքեպիս. Դուր-եան, Է. տպգր. 1961:	200
ԲԺՇԿԻՆ ԳԻՐՔԷՆ ՓՐՑՈՒԱԾ ԷԶԵՐ՝ (ՍՊԱՌԱՍ):	
ԳՐԻԳՈՐ ՆԱՐԵԿԱՅԻ ԵՒ ԻՐ ՆԱՐԵԿ ԱՂԾԱՄԱՏԵԱՆԸ, (հայերէն եւ անգլիերէն), Դրիգոր Ա. Սարափ-եան, տպգր. 1951, Ֆրէզնո, էջ 1. + 59:	350
ԵԿԵՂԵՑԻՆԵՐՈՒ ՀԱՄԱՇԽԱՐՀԱՅԻՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴԸ, Համառօտ տեղեկութիւններ ԵԶԻԻ Կեդրոնական Յանձնաժողովի գործին, ի հոգոս, Յունաստան, Օգոստոս 1959, Տիրան արքեպիս., տպգր. 1959, էջ 77:	100
ԺԱՄԱԳԻՐՔ ԱՏԵՆԻ, Սաղմոսով, Տօնացոյցով եւ Տարեգիրքով միասին, Դ. տպգր. 1915, էջ 639: (Կազմութեամբ):	3000
ԽՈՒՄԲԻՆ ՀԵՏ, (Հաւաստի Կայծեր), Թորգոմ Վրդ. Մանուկեան, տպգր. 1958, էջ 143:	350
ԿԱՐԳԱԴՐՈՒԹԻՒՆ ԱՌՈՂՁՈՒԹԵԱՆ, Դէորդ Աւետեան Ջաքարեանց, տպգր. 1871, էջ 262:	100
ՀԱՅ ՈՒՍՏԱՒՈՐ, պատկերազարդ ուղեցոյց Սուրբ Տեղեաց, տպգր. 1958, էջ 142:	350
ՀՈԳԵՒՈՐ ԵՐԳԵՐ ԵՒ ԵԱՐԱԿԱՆՆԵՐ Հայաստանեայց եկեղեցւոյ, տպգր. 1958, էջ 99:	250
ՀԱՆԱՊԱՐՀ ԵՐԿՆԻՑ Կամ Պատկերազարդ Քրիստոնէական, Մանուկ Վարժապետ Կակոսեան, Կիւրիէնցի, Ը. տպգր. 1907, էջ 299: (Կազմութեամբ):	200
ՄԱՇՏՈՑ Կամ Եփեսոս, յորում աւանդին սրբազան արարողութիւնով ազգիս ըստ սանմանադրութեան եկեղեցւոյ Հայոց, Զ. տպգր. 1961, էջ 621: (Կազմութեամբ):	750
ՄԻՋՈՑ ԵՒ ՈԳԻՆ, Տեսութիւններ ինքզինքնի մասին եւ փաստեր Աստուծոյ զոյութեան, Բրգմ. Շ. Վ. Ա., տպգր. 1961, էջ 210:	200
ԵԱՐԱԿԱՆ ԶԱՅՆՔԱՂ, Դ. տպգր. 1913, Երկսիւն, էջ 513: (Կազմութեամբ):	5000
ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԻ, Տրիգոր Հ. Թ. Սաւաթեանեանց, Բ. հատոր միայն:	600
ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ ՀԱՅ ՄԱՏԵՆԱԳՐՈՒԹԵԱՆ, Եղիշէ պատրիարք Դուրեան: (ՍՊԱՌԱՍ):	
ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ ՍՈՒՐԲ ԳՐՈՑ, Եղիա Մ. Տնտեսեան: (ՍՊԱՌԱՍ):	
ՍՈՒՐԲ ՄԵՍՐՈՊ, ծննդեան 1600 ամեակին աւելում, բանաստեղծական հատոր, Եղիշէ արք, տպգր. 1962, էջ 112:	500
ՍՈՒՐԲ ՅԱՐՈՒԹԵԱՆ ՏԱՃԱՐԸ, Հայ ուխտաւորին առաջնորդը, (Պատկերազարդ), տպ. 1956, էջ 16:	50
ՏԱՂԱԳԻՐՔ, (ԽԵՆ) Յովնանէն Թլկուրանցի, Հրատ. Ն. Եպս. Եփեսոսեան, տպ. 1958, էջ 14 + 115	500